

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії

На правах рукопису

УДК 911.3

ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК МІСТ БУЧА ТА ІРПІНЬ

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 106 Географія

Освітня програма: Економічна географія

Спеціалізація: Управління розвитком регіону та міське планування

Кваліфікаційна робота бакалавра

студентки 4 курсу

освітнього рівня бакалавр

Дубровської Дар'ї Ігорівни

Науковий керівник:

Матвієнко Володимир Миколайович

кандидат географічних наук, доцент

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ.....	5
1.1. Суть поняття «Просторовий розвиток міста».....	5
1.2. Чинники, що впливають на просторовий розвиток міських територій.....	11
1.3. Методи та методика дослідження.....	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТ БУЧА ТА ІРПІНЬ.....	26
2.1. Просторово-часові зміни та особливості розвитку територій міст Буча та Ірпінь.....	26
2.2. Планувальна структура міст Буча та Ірпінь.....	31
2.3. Демографічна ситуація.....	37
2.4. Сучасний економічний розвиток міст Буча та Ірпінь.....	39
2.5. Соціальна інфраструктура міст Буча та Ірпінь.....	43
2.6. Аналіз соціологічного опитування щодо просторових трансформацій міста Буча та Ірпінь.....	44
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСТ БУЧА ТА ІРПІНЬ.....	49
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
ДОДАТКИ.....	71

ВСТУП

До початку повномасштабної військової агресії РФ проти України, Буча та Ірпінь найбільш стрімко розвивались та розбудовувались поміж всіх інших міст-супутників Києва. Зручне місце розташування поблизу столиці України, розвинута транспортна розв'язка та соціальна інфраструктура, доступне житло, високий рівень екології тощо, спонукали людей, які планували переїхати до Києва, розміщуватись саме в цих містах, а інколи і самі кияни переїжджали з шумної та забрудненої столиці в тихі і затишні Бучу та Ірпінь.

Недарма саме Буча та Ірпінь були лідерами за темпами житлового будівництва в Київській області.

Буча та Ірпінь були прикладами доволі грамотної політики просторового розвитку територій з боку органів місцевого самоврядування. Місцева влада докладала значних зусиль, роблячи з Бучі та Ірпеня комфортне середовище для проживання, не забуваючи при цьому дбати про розвиток промисловості.

У той самий час коли розбудова Києва значно сповільнилась після піку будівництва впродовж 2014-2019 р.р. через відсутність простору та інфраструктури для подальшого заселення міста, Буча та Ірпінь продовжили розширення Київської агломерації.

Однак, після окупації Бучі та Ірпеня російськими військами в лютому-березні 2022 року, ці міста зазнали значних руйнувань об'єктів житлової, соціальної і транспортної інфраструктури, а більша частина населення цих міст вимушена була покинути власні домівки.

На прикладі міст Буча та Ірпінь ми прагнемо дослідити просторовий розвиток міських територій та його роль у післявоєнному відновленні життєдіяльності міста.

Об'єктом дослідження є міські території міст Бучі та Ірпеня.

Предметом дослідження є стан, динаміка, тенденції та закономірності просторового розвитку міських територій міст Бучі та Ірпеня, соціальна, економічна та екологічна складові, проблеми та перспективи розвитку.

Метою роботи є встановлення наявного стану (рівня) розвитку, виявлення передумов та чинників просторового розвитку території, їх впливу на соціально-економічні процеси, створення позитивного іміджу території, аналіз проблем та перспектив просторового розвитку міст Буча та Ірпінь.

Для досягнення поставленої мети були поставлені і вирішені наступні **завдання**:

- виявлені теоретико-методологічні засади просторового розвитку міських територій;
- розглянуті передумови та чинники просторового розвитку міських територій;
- проаналізовано рівень просторового розвитку міст Буча та Ірпінь до початку повномасштабної військової агресії РФ в Україні;
- досліджені особливості просторового розвитку міських територій міст Буча та Ірпінь після їх деокупації;

Під час виконання роботи було використано наступні **методи дослідження**: аналіз, синтез, історико-географічний, статистичний, анкетування, соціологічне опитування, картографічний, порівняльно-географічний, районування та літературний.

Структура роботи: вступ, 3 розділи, 9 підрозділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

1.1. Суть поняття «Просторовий розвиток міста»

Просторове планування вважається ключовим інструментом розвитку територій великих міст (агломерацій), яке має на меті досягнення вищого рівня суспільної блага завдяки розвитку ефективної транспортної інфраструктури, телекомунікаційних мереж, відновлення інфраструктури проблемних зон та міст. В той самий час, просторове планування є найважливішою сферою територіального співробітництва та торгівлі між містами (територіями), що межують між собою. Спільний характер просторового планування створює сучасні можливості для узгодження різних програм з потенціалом розвитку міст.

Варто зазначити, що розвиток міських територій за просторовим підходом ґрунтується на всій структурі функціонуючих об'єктів, що складають просторове наповнення території, які формуються через діяльність та зв'язки. Просторовий підхід фокусується на функціональних зв'язках між територіальними громадами та їхніми територіями, з акцентом не на кількісному зростанні, а на якісному розвитку. Хоча рамки цього підходу в розвитку міст і агломерацій чітко не визначені, виділяють основні моменти:

- проведення політики послідовної економічної інтеграції між регіонами та містами та їх інтенсивної кооперації;
- посилення взаємних відносин між містами в рамках концепції просторового розвитку;
- взаємодія місцевої влади та місцевого самоврядування задля виконання функцій просторового розвитку;
- впровадження нової політики розвитку міста;
- проведення політики, що враховує існуючі системи розселення та культурно-соціальну географію.

Просторовий підхід шлях розвитку пройшов, і школи наукові він породив вдосталь. Американські вчені створили вчення П. Геддеса, Де місто живе, сплітаючись в нитці зв'язку.

Дж. Форрестер дав динамічну модель, що міряла ефективність міських програм. І Е. Берджесс розчленував міста на п'ять концентричних зон, як гілля струнка.

А О. Високовський увійшов в історію зі своєю моделлю районованою нерівномірно. Тут закони нерівномірності вже диктують, як місто використовує свою територію.

Ці школи й методи допомагають нам розуміти місто, як живе у просторі. Із кожним кроком розвитку, вони нас ведуть у світ новий, де місто – це живе створіння.

Представники "школи оціночних моделей" звертали увагу на необхідності ціннісного підходу до розвитку міста, складання кадастрів та диференціального податку підприємств. Вчені з Кембриджського університету створили систему з 14 кількісних показників при оцінці генерального плану трьох міст та порівняли їх із природним розвитком міста Редінга. Оціночна модель В. І. Ресіна дозволила розподілити всі "точки" міста за ступенем привабливості для людей.

Аналіз зарубіжної практики просторового планування показує наявність чотирьох основних принципів сучасної європейської політики просторового розвитку:

1. Поліцентрія – перехід від ієрархічної до мережевої моделі організації міських територій, що включає економічну, політичну та культурну поліцентрії.
2. Метрополізація – визнання функціональної ролі міст-метрополісів як "вузлових" економічних одиниць.
3. Багатоканальність фінансування – реалізація політики регіонального розвитку через різні фінансові джерела.
4. Стратегічність – бачення цілей у програмах та планах, пов'язаних з організацією та управлінням міськими територіями.

Застосування цих принципів в Україні допоможе оптимізувати та змінити розвиток міських територій, додавши до них елементи панєвропейської стратегії розвитку муніципальних зон та районів.

Таким чином, можна зробити кілька узагальнюючих висновків:

1. Просторовий підхід використовується для раціонального використання муніципальних ресурсів, створення нових місць діяльності та забезпечення правильного відтворення ресурсів.
2. Просторове планування, якщо його розглядати як науково-прикладний напрям включає дві основні школи: "моделі організації міського простору" та "просторовий аналіз розвитку міст".
3. Планування міських територій у широкому сенсі є моделюванням майбутнього стану територій у поєднанні з наявними ресурсами.
4. Загальносистемні принципи планування (цілеспрямованість, пропорційність, оптимальність) можуть бути застосовані для просторового планування.
5. Європейські принципи планування розвитку міських територій можуть бути орієнтирами для української політики просторового розвитку.
6. Існує потреба у подальших дослідженнях щодо адаптації європейських принципів просторового планування для України.

1.2. Чинники, що впливають на просторовий розвиток міських територій

Процеси глобалізації та інтернаціоналізації відносин змінили значення та роль учасників у кожному суспільстві, спричинивши перерозподіл обов'язків і відповідальності в управлінні просторово-соціальним та економічним розвитком на місцевому рівні. На сьогодні спостерігається тенденція до зменшення ролі держави в організації управління місцевим розвитком. Замість цього, регіони та територіальні громади частіше стають активними суб'єктами зовнішніх і внутрішніх соціально-економічних відносин. Це означає, що вони більше

залучені до прийняття рішень щодо свого розвитку, встановлення пріоритетів і вирішення проблем.

Організація ефективного публічного управління на місцевому рівні стає критично важливою для поліпшення добробуту громад та забезпечення сталого розвитку. Це потребує продуманих, стратегічних та інноваційних рішень. Сучасні умови вимагають від місцевих влад розвинутих механізмів управління, які сприяють ефективному використанню ресурсів, впровадженню передових технологій, залученню інвестицій і розвитку інфраструктури.

Зростаюча автономія місцевих громад також підкреслює необхідність створення механізмів для прозорого управління, залучення громадськості до прийняття рішень і забезпечення відкритості та відповідальності влади перед громадянами. Це сприяє покращенню якості життя на місцях і зміцнює демократичні принципи управління.

Останнім десятиліттям спостерігається тенденція до змін у способах організації місцевого розвитку, що характеризується наступним [4]:

- Посилення відповідальності місцевих громад шляхом перерозподілу рівнів компетенції, надання їм ширших повноважень і обов'язків для стимулювання розвитку територій, забезпечення якісних громадських послуг та сприяння життєдіяльності та культурному розвитку.

- впровадження стратегічного планування розвитку місцевої громади через активізацію програмних та проектних ініціатив для підвищення ефективності публічного управління.

- Зміна парадигми управління, де громади самостійно, залучаючи інструменти партнерства та співпраці, розширюють свої конкурентні можливості, реалізуючи спільні проекти для власного розвитку, такі як розвиток транспортних коридорів, індустріальних та технологічних парків, публічно-приватні партнерства, формування кластерів та інші ініціативи.

Практична реалізація таких заходів вимагає від місцевої влади глибокого розуміння особливостей соціально-економічного розвитку своїх територій, а також володіння необхідними знаннями, інформацією, навичками та досвідом

для підвищення їх конкурентоспроможності. Необхідно докладний аналіз спроможності місцевих громад вирішувати самостійно питання місцевого розвитку, що включає в себе розробку стратегій для розвитку місцевої економіки, створення нових робочих місць, збільшення рівня зайнятості, приваблення інвестицій, підвищення доходів місцевих бюджетів, поліпшення якості життя та розвиток благоустрою та інфраструктури.

У контексті реформи децентралізації влади в Україні, що передбачає перехід від централізованого управління до більшої автономії місцевих громад, лідери цих громад отримують нові можливості для впливу та управління своїми територіями. Одночасно з цим зростає і відповідальність за розвиток своїх громад. Ефективне виконання пріоритетів і стратегій розвитку, які визначаються на місцевому рівні, стає критично важливим аспектом. Це є запорукою збільшення місцевих бюджетів, вдосконалення інфраструктури та послуг, а також покращення якості життя мешканців. Лідери громад повинні не лише розробляти відповідні стратегії, але й забезпечувати їхню реалізацію, враховуючи потреби та інтереси місцевого населення.

Цей підхід сприяє підвищенню впевненості громадян у власних здатностях та підтримує розвиток демократичних процесів на місцевому рівні. Він також сприяє створенню більш прозорих та відкритих механізмів управління, що є важливим для забезпечення довіри між владою і громадою. Результати реформи децентралізації, які базуються на добровільному об'єднанні територіальних громад та вдосконаленні адміністративно-територіального устрою, спрямовані переважно на розширення ролі громад у розвитку регіонів та країни в цілому, а не лише на зростання їх економічної потужності.

На думку науковців, успіх та прогрес ініціатив щодо місцевого соціального-економічного розвитку залежить від таких чинників [4]:

1. Орієнтування на сучасні глобалізаційні процеси. Це поняття включає в себе ряд важливих аспектів, які впливають на ефективність управління та конкурентоспроможність. Основні складові цього підходу включають:

- **Взаємодія влади і бізнесу:** Співпраця між владою та бізнесом є ключовою для адаптації до стрімких змін середовища. Це включає сприяння підприємництву, створення сприятливих умов для інвестицій, а також підтримку інноваційних проектів.

- **Інноваційність і креативність:** Здатність до інновацій та розвиток креативних підходів стають основою для створення конкурентних переваг. Це охоплює не лише технологічні нововведення, а й нові підходи до управління, маркетингу, соціальних і екологічних ініціатив.

- **Системність та комплексність:** Ефективне управління потребує системного підходу до аналізу і впровадження стратегій. Це означає розгляд усіх складових впливу на конкурентоспроможність, включаючи економічні, соціальні, технологічні та екологічні аспекти.

Такий підхід дозволяє містам і регіонам ефективно адаптуватися до швидких змін у глобальному середовищі, зміцнюючи їхню позицію на ринку та підвищуючи життєвий рівень мешканців.

2. Симбіоз інтересів та співпраця широкого кола зацікавлених осіб;
3. Використання стратегій і елементів планування на основі чітко визначених цілей, завдань та сфер діяльності;
4. Використання елементів прогнозу для усунення можливих ризиків та забезпечення упереджувального характеру заходів, дій і подальших планів;
5. Обов'язкове врахування потреб громади, прозорість, звітність та підзвітність будь-яких діяльностей, відсутність політичних зацікавленостей;
6. Направлення на довгострокову перспективу щодо вирішення існуючих проблем, актуальних та можливих питань щодо розвитку.

Досліджуючи зазначене питання, фахівці виділяють деякі групи чинників, які можуть мати вплив на соціально-економічний розвиток просторових територій (територіальних громад, регіонів, місцевості та інше).

Фактори, що мають вплив на розвиток будь-якої території, поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні чинники є ключовими факторами, які впливають на життя і розвиток суспільства, окремих людей та природного середовища. Вони включають в себе різноманітні аспекти, такі як політичні, правові, економічні, соціальні та технологічні умови, якісні характеристики природного середовища, кліматичні умови, рельєф, наявність природних ресурсів тощо.

Прямий вплив зовнішніх чинників може виявлятися через безпосередні наслідки для людей, такі як стан здоров'я, фізична витривалість, працездатність, рівень народжуваності та смертності. Також вони можуть мати деструктивний вплив на природні екосистеми, що відіграють ключову роль у підтримці біорізноманіття та стійкості природних процесів.

Непрямий вплив зовнішніх чинників проявляється через загальний вплив на соціально-економічний розвиток суспільства та індивідуальний розвиток особистості. Це включає залежність від засобів існування, доступ до освіти, медичного обслуговування та ін. Зовнішні чинники також визначають інноваційність і можливості для розвитку, впливаючи на конкурентоспроможність країни або регіону в глобальному масштабі.

Внутрішні чинники, що мають прямий вплив на формування стратегії соціально-економічного розвитку громади, обумовлені внутрішнім станом суспільства та розвитком території. Вони включають:

1. Здатність до накопичення, закріплення та використання інформації.
2. Рівень розвитку різних сфер суспільства.
3. Рівень технологічного прогресу.
4. Соціальні умови життя (включаючи моральне виховання та взаємини між поколіннями).
5. Потенціал у сферах інновацій, інвестицій, ресурсів, виробництва та кадрів на рівні регіону.

Щодо сталості соціально-економічного розвитку території, впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Об'єктивні чинники визначаються історичними умовами та ринковою кон'юнктурою і включають природні,

виробничі, фінансові, трудові ресурси, географічне розташування та ринкову ситуацію.

Суб'єктивні чинники формуються впливом економічних суб'єктів, громадських організацій, державних та муніципальних органів влади. До цієї групи відносяться нормативно-правова база, екологічна ситуація, державна політика з соціально-економічного розвитку та внутрішня політика території. [1].

Чинники, які впливають на соціально-економічний та природний розвиток, можна класифікувати за часом їхньої дії на постійні і тимчасові.

Постійні чинники є сталими у часі і мають довготривалий вплив на розвиток суспільства і природного середовища:

1. Науково-технічний прогрес. Постійний розвиток науки і технологій впливає на економічний зріст, покращення життєвого рівня та інноваційність у всіх сферах суспільства.

2. Територіальна концентрація капіталу. Розташування капіталу, інфраструктури та виробничих потужностей впливає на економічний розвиток регіонів і країн.

3. Державне регулювання. Політика, що проводиться державою, включаючи законодавство, фінансові стимули, податкові політики тощо, має значний вплив на соціально-економічний розвиток і природокористування.

Тимчасові чинники, навпаки, характеризуються своєю тимчасовістю і можуть впливати періодично або в певні історичні моменти:

1. Соціальні конфлікти територіального розвитку: Конфлікти, які виникають на основі соціальних, етнічних або економічних розділів, що впливають на розподіл ресурсів і можуть відбиватися на розвитку регіонів.

2. Стихійні лиха і надзвичайні ситуації: Природні катастрофи, погодні аномалії або інші негативні події, що тимчасово впливають на економіку, соціальну ситуацію і стан природного середовища.

Ця класифікація дозволяє краще розуміти, як різноманітні чинники впливають на сталість або змінність умов розвитку суспільства і природного середовища в різні періоди часу.

Ці чинники можуть мати широкий масштаб ураження, порушувати існуючий стан та впливати на структуру економічного потенціалу, спрямовуючи ресурси на подолання негативних наслідків та викликаючи зміни в соціально-економічному розвитку [7].

У роботі І. Дегтярьової [8] сучасний розвиток територій у соціально-економічній сфері розглядається з урахуванням інклюзивності, пріоритетів та базується на використанні таких трьох груп чинників, як чинники місцевого управління, зовнішні та внутрішні.

У контексті місцевого самоврядування і розвитку важливо розглянути групу чинників, що впливають на цей процес в умовах глобалізації:

1. Економічні та соціальні тенденції: Глобальні економічні зміни, соціальні тренди, культурні впливи та технологічні інновації формують умови для розвитку місцевих громад і визначають їхні перспективи.

2. Глобалізація та регіональна інтеграція: Процеси глобалізації включають економічні інтеграції, торгівельні зони та інші форми співпраці, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив на місцевий розвиток.

3. Децентралізація: Передача більшої влади та фінансових ресурсів до місцевих установ сприяє більш ефективному управлінню, адаптації до потреб місцевого населення та залученню громадськості до управління.

4. Географічне положення та розподіл праці та розселення: Місцевість в глобальному контексті залежить від свого географічного положення, доступу до ринків та природних ресурсів, а також від організації робочої сили та розселення населення.

5. Міграція: Рух населення, включаючи міграцію від сільських до міських районів і між країнами, впливає на демографічні та економічні аспекти місцевого розвитку.

6. Державна політика та регіональні пріоритети: Урядові стратегії, програми та ініціативи національного рівня впливають на реалізацію місцевих розвиткових проектів і визначають пріоритети регіонального розвитку.

7. Політична та макроекономічна стабільність: Стабільність політичної та економічної ситуації в країні має значний вплив на інвестиції, бізнес-клімат та соціальні умови в місцевих громадах.

8. Імпорт/експорт товарів і послуг: Зовнішні торговельні відносини впливають на місцеву економіку через залежність від імпорту, експорту та зовнішніх інвестицій.

9. Зовнішні інвестиції: Інвестиції з зовнішніх джерел можуть стимулювати економічний зріст, інновації та розвиток інфраструктури в місцевих громадах.

Ці групи зовнішніх чинників демонструють складність і важливість урахування глобальних та місцевих контекстів при формуванні стратегій розвитку.

Дослідники у сфері місцевого самоврядування [29] виділили перелік чинників, що стали наслідком процесів глобалізації та мають вирішальне значення для місцевого економічного розвитку. Ці чинники об'єднуються у такі групи:

Економічні:

- Зменшення впливу сировинних витрат на виробництво.
- Вплив стратегічних альянсів міжнародних корпорацій на інвестиційні та закупівельні стратегії.
- Перевищена пропозиція у ключових глобальних секторах.
- Гармонізація економік країн.
- Збільшення рухливості капіталу.
- Зростання частки робочих місць у сфері послуг за рахунок скорочення виробничих та сировинних секторів.

Технологічні:

- Постійне технологічне вдосконалення та підвищення продуктивності виробничих процесів.

- Відсутність кордонів у світі мереж через Інтернет.
- Удосконалення систем логістики.
- Зростання необхідності у інформаційних послугах та технологіях.

Регуляторні та політичні:

- Зняття політичних бар'єрів для міжнародної торгівлі.
- Регіональні угруповання та інтеграція у торгівельній сфері.
- Збільшення обсягів демократизації.
- Прискорена приватизація різних галузей.
- Децентралізація надання державних послуг.

Таким чином зрозуміло, що питання розвитку територіальних громад потребує більш детального дослідження і чіткого визначення чинників впливу на конкретні території з урахуванням наявних особливостей, отже, перелік чинників і їх видів має бути ширшим та різностороннім.

Дослідники Кизим М. О., Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. пропонують наступне узагальнення чинників просторового розвитку територій, які наведені в таблиці 1.1 [11, С. 88-89].

Таблиця 1.1

Узагальнення чинників просторового розвитку територій

Група чинників	Характеристика
Природно-ресурсні та кліматичні	Стосується таких немобільних ресурсів, як ліси, річки, корисні копалини, землі, фауна та інші природні багатства., Також враховують рекреаційні умови для проживання населення та екологічну ситуацію, що впливає на стандарти і спосіб життя населення.
Транспортно-географічні	Розташування території, близькість до центральних транспортних шляхів та розв'язок, а також основних магістралей.
Демографічні	Характеризують демографічну ситуацію в цілому, трудовий потенціал території та стан її населення: розподіл населення за віком, статтю, рівнем освіти, конфесійною приналежністю, культурними традиціями тощо.

Екологічні	Описують ступінь забруднення навколишнього середовища, механізми збереження джерел прісної та мінеральної води, заходи щодо забезпечення населення чистою питною водою, а також захист річок, струмків і від забруднення відходами тощо.
Інфраструктурні	Оцінюють інфраструктурні ресурси, які можуть гальмувати або сприяти розвитку регіону.
Виробничо-промислові	Оцінюють використання природних ресурсів з урахуванням екологічної безпеки, демографічних особливостей регіону, рівня зайнятості, трудового і кадрового потенціалу, міжрегіональних зв'язків.
Фінансово-економічні	Оцінюють наявність природних ресурсів, стан промисловості, інфраструктуру, економічні зв'язки (як зовнішні, так і внутрішні), ринкову ситуацію, кваліфікацію робочої сили, обсяги бюджетних доходів, інвестиційні умови.
Військово-політичні	Описують наслідки конфліктів, завдані збитки підприємствам видобувної, хімічної промисловості, гірничо-металургійного комплексу, машинобудування та інших галузей.
Регуляторні	Аналізують можливість застосування чинного механізму регулювання економічного розвитку регіону, а також фактори регіональної політики тощо.
Громадської, культурної та соціальної діяльності	Визначають пріоритети в соціальній інфраструктурі, забезпечення якісного обслуговування населення. Це включає житло, дитячі садки, школи, медичні установи (лікарні, амбулаторії, аптеки), заклади культури (театри, кінотеатри, клуби, бібліотеки), торговельні об'єкти (магазини, ринки, заклади громадського харчування), побутові послуги (будинки побуту, хімчистки, пральні), спортивні об'єкти (стадіони, спортзали) та системи соціального захисту.
Техніко-технологічні	Аналізують здатність швидкого впровадження науково-технічних інновацій.
Ринкові та інвестиційні	Оцінюють умови підприємницької інфраструктури з урахуванням конкретних особливостей регіону, включаючи пільгове оподаткування, умови відтворення товарів і послуг, інвестиційну привабливість тощо.

Продовження таблиці 1.1

Продовольчої безпеки	Оцінюють рівень продовольчої безпеки, враховуючи специфічні особливості: природно-кліматичні умови, соціально-економічне становище, стан агропромислового виробництва і продовольчого ринку, наявність достатнього запасу продуктів і т. д.

Інформаційні	Оцінюють доступність інформації, відкритість місцевих органів самоврядування для взаємодії з громадськістю, формування рівня інформаційних потреб і культури, а також забезпечення інформаційної безпеки.
Інституціональні	Оцінюють рівень завершеності структурних перетворень та інституціональних ринкових реформ в регіоні.
Розвиткові	Описують вплив процесів виробництва, розміщення ресурсів або праці, продуктивності, конкурентоздатності, економічного і інклюзивного зростання іншими словами.
Людські та соціальні	Оцінюють людський і соціальний капітал, рівень соціальної активності населення, професійні і соціальні мережі та інші аспекти соціального розвитку.
Територіальні	Розглядають вплив культурних особливостей, традицій, звичаїв, історико-культурної спадщини на унікальність відповідної території і формування місцевих конкурентних переваг.
Інклюзивні	Оцінюють інклюзивні інновації та створення бізнес-моделей і ринків, які спрямовані на забезпечення інтересів бідних верств населення, у умовах обмеженості ресурсів та інших обставин.

Складено автором

Аналіз досліджень факторів просторового територіального розвитку виявляє низку ключових висновків. Прогрес країни залежить від стану та соціально-економічного розвитку її територій та громад. Ефективне публічне управління, чітка структура законодавчої та виконавчої влади, а також розмежування повноважень між різними гілками влади відіграють вирішальну роль. Їхня успішна взаємодія створює сприятливі умови для розвитку територій і процвітання громад.

Зміст, умови, напрями та пріоритети розвитку територій в Україні значно варіюються через різний рівень розвитку, особливості кожної громади, виробничу структуру, географічне положення, історичні особливості, виробничу спеціалізацію, а також наслідки військової агресії.

Україні необхідно змінити підхід від вирішення окремих проблем до системного планування та розвитку територій. Така стратегія є надзвичайно актуальною для стабільного та ефективного розвитку. Для досягнення цієї мети важливо мати комплексну інформацію про фактори, що мають вплив на територіальний розвиток, щоб приймати обґрунтовані управлінські рішення.

1.3. Методи та методика дослідження

Протягом кінця ХХ століття в Європі велика увага приділялася просторовому розвитку. Це видно на Європейських конференціях міністрів, відповідальних за регіональне/просторове планування (СЕМАТ) Ради Європи, а також на неофіційних зустрічах міністрів з питань регіонального/просторового планування країн-членів Європейського Союзу. На цих заходах було прийнято низку документів, присвячених просторовому розвитку, які враховують економічні, соціальні, екологічні та культурні аспекти.

Серед цих документів варто відзначити Європейську хартію регіонального/просторового планування (European Charter for Regional / Spatial Planning), Європейську перспективу просторового розвитку (Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union), відому як ESDP. Ці, та деякі інші документи встановлюють стратегічні пріоритети та рекомендації для забезпечення раціонального, збалансованого та сталого розвитку територій, що є важливим кроком у розбудові сучасної просторової політики в Європі [15].

Люблянська декларація про територіальний вимір сталого розвитку 2003 року визначає територію як фундамент сталого розвитку. Це відображає протиріччя феномену розвитку, яке лежить в основі тлумачення поняття сталого розвитку як соціально-економічного процесу, що не шкодить стійкості території як екосистеми.

Основний принцип аналізу просторового розвитку територій полягає у спрямуванні його на потреби й інтереси територіальних громад. Це враховує вирішення питань соціального добробуту населення, економічної стабільності та фінансової самодостатності територіальних громад, а також збереження чистого довкілля та природних ресурсів. Дотримання цього принципу забезпечує ефективне використання простору міст та селищ, розміщення промислових та інших об'єктів з урахуванням природних територій [15].

Під час дослідження просторового розвитку міських територій міст Буча та Ірпінь, використання трьох груп методів є доцільним: філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові методи.

Філософський метод дослідження, зокрема метод діалектики, дозволяє розглядати міські території у постійному, безперервному розвитку. Цей метод застосовувався для аналізу просторових трансформацій, пояснення тенденцій розвитку та визначення причин і чинників.

Загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція, статистичний аналіз тощо, є базою для ретельного аналізу просторового розвитку міських територій. Вони допомагають у розумінні різних аспектів цього процесу та виявленні взаємозв'язків між ними.

Аналіз може бути спрямований на оцінку самої території або на розгляд її в контексті територіальної громади, залежно від поставлених завдань дослідження [17, 20]. В аналізі розвитку територій та територіальних громад відсутні значущі різниці, оскільки обидва підходи спрямовані на розгляд території як комплексної системи, що включає соціальні, екологічні та економічні аспекти, і на урахування потреб населення..

Метою аналізу просторового розвитку територій є встановлення наявного стану (рівня) розвитку та ідентифікація проблем і перспектив розвитку. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні методи, серед яких:

1. **Синтез** – це метод вивчення предмета або об'єкта у його цілісності, у взаємозв'язку його частин.

2. **Метод індукції** передбачає рух у дослідженні від окремого до загального. Він використовується для встановлення зв'язку між окремими елементами та загальною ситуацією.

3. **Метод дедукції** використовує загальні знання для отримання точної інформації про окремий елемент.

4. **Статистичний метод** передбачає збір та аналіз статистичних даних для виявлення тенденцій та динаміки розвитку територій.

Основні спеціально-наукові методи дослідження просторового розвитку міст включають:

1. **Історико-географічний метод** для аналізу змін міського простору протягом тривалого часу.

2. **Картографічний метод** для створення тематичних карт та візуалізації інформації про міські території.

3. **Порівняльно-географічний метод** для визначення подібностей та відмінностей у розміщенні об'єктів міського простору.

4. **Районування** для розчленування території на відносно цілісні частини з метою подальшого аналізу.

Ці методи дозволяють здійснювати комплексний аналіз та розуміння розвитку міських територій

Метод анкетування – це метод збору соціальної інформації про об'єкт в ході опосередкованого соціально-психологічного спілкування і того, кого опитують (респондента) шляхом реєстрації відповідей респондента про особливості просторового розвитку міст.

Порівняльно-географічний метод застосовувався для порівняння міст Буча та Ірпінь з іншими містами України та світу, щоб оцінити масштаби розвитку та виявити характер просторових змін.

Метод анкетування застосовувався для збору первинної соціологічної інформації. Проводилось заочне дослідження, де респонденти відповідали на запитання про міських простір, обґрунтовували свою думку про просторові трансформації міських територій. Це опитування лягло в основу нашого дослідження. Завдяки йому ми виявили основні зміни, що відбулись у просторі міських територій, ставлення людей до змін у їхньому просторі проживання тощо.

Сукупність методів дослідження формують її методику. Методика - це сукупність прийомів та маніпуляцій з наявним матеріалом, які застосовуються у дослідженні для досягнення певної мети.

У таблиці 1.2 Запропоновано короткий огляд сучасних вітчизняних та зарубіжних методик аналізу розвитку територій і використовуваних ними систем показників.

Таблиця 1.2

**Методики дослідження просторового розвитку територій
(територіальних громад)**

Методики	Характеристика
Методика підготовки соціально-економічного аналізу розвитку громади	Орієнтовний зміст соціально-економічного аналізу включає такі аспекти: 1. Характеристика територіальної громади та регіону, їхні особливості. 2. Аналіз земельних та природних ресурсів, які наявні в громаді. 3. Оцінка населення та доступних трудових ресурсів. 4. Стан економіки територіальної громади, ключові сектори та економічні показники. 5. Аналіз бюджету та фінансової інфраструктури громади. 6. Огляд транспортної інфраструктури та зв'язків, що забезпечують зручність переміщень. 7. Оцінка інфраструктури туризму, торгівлі та надання послуг. 8. Аналіз стану житлово-комунального господарства та житлових умов мешканців. 9. Огляд соціальної інфраструктури, включаючи освітні, медичні та культурні установи. 10. Оцінка стану довкілля на території громади, проблеми та перспективи його збереження та вдосконалення.
Методика підготовки профілю громади	Типовий профіль громади містить наступні розділи: 1. Вступ (загальна характеристика): Огляд основних аспектів території, її географічне положення, історія розвитку та основні соціально-економічні показники. 2. Населення: Аналіз чисельності населення, структури за віковими та соціальними групами, демографічні тенденції. 3. Житло: Оцінка стану житлового фонду, доступність житла для населення, інфраструктура житлового сектора. 4. Зайнятість і доходи: Аналіз рівня зайнятості, основних секторів економіки, доходів населення та соціально-економічних нерівностей.

	5. Економіка: Огляд основних галузей економіки громади, важливість малих і середніх підприємств, інвестиційний клімат. 6. Суспільна і комунальна інфраструктура: Визначення стану освітніх, медичних та культурних установ, комунальних послуг. 7. Довкілля: Оцінка стану довкілля, проблеми забруднення та збереження природних ресурсів. 8. Туризм: Аналіз потенціалу для розвитку туристичної індустрії, визначення основних привабливостей для відвідувачів. 9. Потенціал для розвитку: Визначення ключових напрямків для подальшого розвитку громади, враховуючи існуючі ресурси і можливості. 10. Особливості території, цілі розвитку: Опис особливостей і унікальних характеристик території, визначення стратегічних цілей і завдань для її подальшого розвитку.
Методика підготовки рапорту про стан території	Рекомендовані розділи рапорту включають: 1. Зовнішнє оточення та зовнішні взаємовідносини: Аналіз зовнішньої політики, міжнародних зв'язків та впливу зовнішніх чинників на розвиток громади. 2. Просторовий лад і урбаністика: Оцінка стану території, планування містобудівних проектів та інфраструктури. 3. Зовнішнє середовище (природні ресурси і довкілля): Аналіз стану природних ресурсів, проблем забруднення та збереження довкілля. 4. Місцева громада: Огляд структури та функціонування місцевих громадських установ та організацій. 5. Місцева економіка: Визначення ключових секторів економіки громади, оцінка економічного потенціалу та інвестиційної привабливості. 6. Бюджет і організаційні питання: Аналіз фінансових ресурсів, бюджету громади та управлінської структури, організаційні аспекти та керівні питання.
Методичні рекомендації щодо формування аналітичної частини плану соціально-економічного розвитку громади	Рекомендований зміст аналітичної частини включає: 1. Географічне розташування, опис суміжних територій: Аналіз географічного положення громади та взаємодії з сусідніми територіями. 2. Демографічна ситуація: Огляд чисельності населення, структури за віковими та соціальними групами, динаміки народжуваності та міграції. 3. Ринок праці: Аналіз зайнятості, безробіття та основних характеристик ринку праці.

	4. Стан розвитку інфраструктури: Оцінка існуючої інфраструктури, включаючи транспортну, енергетичну, освітню та медичну. 5. Динаміка та особливості соціально-економічного розвитку за останні п'ять років: Аналіз тенденцій у соціальному та економічному розвитку громади за останні п'ять років. 6. Фінансово-бюджетна ситуація: Огляд фінансових ресурсів громади, бюджетної стабільності та фінансової самодостатності. 7. Інші дані: Включення інших важливих показників, що впливають на соціально-економічний розвиток громади. Доповнюється орієнтованим переліком показників соціально-економічного розвитку, які включають: 1. Демографічна ситуація: Показники народжуваності, смертності, міграції тощо. 2. Економічна ефективність: Відносна продуктивність господарської діяльності та використання ресурсів. 3. Фінансова самодостатність: Здатність місцевого бюджету забезпечувати потреби громади без значних додаткових внутрішніх або зовнішніх джерел фінансування. 4. Якість та доступність публічних послуг: Оцінка якості та доступності освітніх, медичних, культурних та інших соціальних послуг. 5. Створення комфортних умов для життя: Забезпечення інфраструктурних умов для зручного і безпечного життя мешканців.
Методика визначення індикаторів сталого розвитку ООН	Система показників (індикаторів) для оцінки чотирьох складових сталого розвитку включає: 1. Соціальну складову: Включає індикатори, які класифікуються за різними темами, наприклад, якість освіти, доступність медичних послуг, житлові умови тощо. 2. Економічну складову: Охоплює індикатори, пов'язані з економічною ефективністю, рівнем доходів, інвестиційною привабливістю та іншими економічними аспектами. 3. Екологічну складову: Включає індикатори, що відображають стан довкілля, рівень забруднення повітря, водойм, управління відходами та інші аспекти екологічної безпеки. 4. Інституційну складову: Охоплює індикатори, пов'язані з якістю управління, рівнем корупції, ефективністю

	правової системи та іншими аспектами інституційної спроможності. Кожна з цих складових має власний набір тем і підтем, які дозволяють глибше аналізувати сталий розвиток в конкретному регіоні чи країні.
Система показників для оцінювання досягнення цілей сталого розвитку ООН	Показники (індикатори) систематизовані згідно з цілями сталого розвитку. Загалом визначено 17 основних цілей, в межах кожної з яких індикатори поділяються на підцілі, що дозволяє більш детально оцінювати прогрес у досягненні цих цілей.

Складено автором

Цей аналіз можна охарактеризувати як комплекс методів зібрання та обробки інформації, який відображає просторовий розвиток конкретної території.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ МІСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ МІСТ БУЧА ТА ІРПІНЬ

2.1. Просторово-часові зміни та особливості розвитку територій міст Буча та Ірпінь

У 1630 році вперше згадується село Яблунька, яке розташовувалось на лівому березі річки Буча. Це село належало польському шляхтичеві Ю. Лясоті. Ним ці землі було отримано за свою військову службу від графа Потоцького. Місцеві селяни займалися обробкою земель, вирощували різні культури, такі як жито, гречку, овочі та пшеницю [31].

Селище Буча виникло завдяки будівництву залізниці Київ–Ковель, яка почала працювати в 1902 році. Однак, згідно з даними Ірпінської краєзнавчої комісії, перший будинок на території майбутньої Бучі був збудований у 1897 році управляючим маєтком поміщика Сагатовського Гнатом Лясковським [17].

Спочатку в Бучі було лише чотири вулиці: Вокзальна, Миколаївський, Володимирський і Василівський проспекти. Василь Красовський, поміщик, організував будівництво дачного селища і назвав три просіки у лісі на честь своїх синів – Миколи, Володимира і Василя [18].

Довідник “Дачник”, опублікований у 1909 році, виділяв Бучу як одне з найбільш здорових дачних місць. Тут розташовувався молодий мішаний ліс, головним чином з соснами, а також присутнє було чисте повітря. У селищі був ставок, належавший В. І. Красовському, де можна було купатися, гратися на човнах та рибалити. Також риболовлю можна було здійснювати у річках Буча та Рокач. Мисливці знаходилися в Бучі для полювання на тетеревів, зайців та іншу дрібну дичину [3].

У листопаді 1907 року почало свою діяльність Товариство сприяння благоустрою селища Буча. Завдання цієї організації полягали в поліпшенні санітарного та протипожежного стану місцевості, облаштуванні вулиць і пішохідних доріжок, їх освітленні, створенні парків для громадських гулянь,

ставків для купання, артезіанських колодязів, а також організації розумних розваг – читань, вистав, концертів тощо [18, 31].

У 1947 році селище Буча було електрифіковане і радіофіковане. У початку 1950-х років на станції Буча збудували пішохідний міст. У 1963 році завершили будівництво Ірпінської центральної міської лікарні, яка розташувалася в Бучі. Спочатку планувалося, що центром буде саме Буча, а не Ірпінь. Під час будівництва працювали в'язні Біличанської колонії.

Також, у цей період у Бучі діяли такі підприємства як Бучанський завод скловиробів, Бучанський приладобудівний завод "Веда", Бучанський крохмальний завод та будівельні організації.

У 1978 році розпочав роботу навчально-виробничий комбінат, що був відкритий у відновленій будівлі колишньої 8-річної школи № 9 на вулиці Кірова (тепер Яблунська). На комбінаті навчали за вісьмома спеціальностями: електромонтажники, слюсарі, столяри, водії, машиністки друкарських машинок, кравці, продавці та кулінари.

У 2001 році місто Буча отримало свій герб і прапор. Той же рік було відкрито стадіон, який отримав назву "Ювілейний" з нагоди 100-річчя міста. 1 січня 2007 року Буча стала містом обласного значення. До цього селище міського типу Буча підпорядковувалося Ірпінській міській раді.

Історія міста Буча пов'язана з будівництвом залізничної дороги Київ-Ковель, яке почалося у 1899 році. Навколо цієї дороги, поблизу Києва, заснувалися дачні селища, серед яких були Ірпінь, Буча і Ворзель. Назви цих селищ походять від річок, які протікали поблизу їхніх меж.

Забудова тодішнього селища Ірпінь відбувалось без чіткого архітектурного плану. В лісі вирубували просіки, що ставали вулицями, їх називали: перша лінія, друга лінія тощо. Старожили згадували, що на вулицях паслися корови та кози, а влітку дороги й стежки заростали бур'янами. До Ірпеня приїжджали видатні українські та російські письменники, зокрема Леся Українка, Панас Мирний, Іван Карпенко-Карий, Олександр Купрін, Степан Васильченко та інші[19].

У 1966 році стало ясно, яким буде майбутній статус міста Ірпінь. Підпорядкування селища Біличі міськраді Ірпінь було скасоване, і воно стало частиною міста Києва. У 1967 році Гостомельська селищна рада разом з Баланівкою та Мостищем стали підпорядкованими Ірпінській міськраді. Це був кінець процесу формування міста Ірпеня в його сучасних межах.

Той же період припав на значний розвиток промисловості та будівництва житлових будинків. З 1964 по 1969 рік було споруджено багато нових будинків, в яких оселилися тисячі сімей. Усе це сприяло збільшенню чисельності населення міста, яка на початку 1970-х років становила 65 тисяч жителів [19].

З технологічного погляду також відбувалися зміни: почалася телефонізація міста, встановлено нову АТС, забезпечивши телефонний зв'язок для сотень будинків та установ. Також в цей період було вирішено проблему місцевої каналізації, що дозволило продовжити будівництво нових промислових підприємств та здравниць.

У 1975 році була запущена перша черга міського вузла каналізації, а у 1977 році завершилося будівництво першого дев'ятиповерхового будинку в місті, який був зведений за кошти робітників місцевого комбінату "Прогрес".

У 1980 році в Ірпені введено в експлуатацію другий дев'ятиповерховий будинок на вулиці Ленінградській, 4-а. У цьому будинку розташований магазин «Дитячий світ». 5 листопада 1983 року запрацював готель «Ірпінь» на 312 місць, який розпочали будувати ще в 1974 році. Вартість будівництва становила 2 137 000 карбованців. 27 квітня 1985 року був відкритий парк Перемоги (поблизу кінотеатру «Ірпінь») на честь 40-річчя Перемоги у Другій світовій війні.

У жовтні 1998 року було затверджено Програму реалізації українсько-шведського проєкту Ірпінського місцевого самоврядування. Основна мета цього проєкту полягала в створенні нової системи самоврядування, спрямованої на ефективне управління містом та покращення якості надання послуг міською владою територіальній громаді. Основні аспекти проєкту включали встановлення адміністративних меж міської ради, формування комунальної власності міста, впровадження нової системи місцевих податків, розширення

повноважень міської ради у бюджетній сфері та надання самостійності міському бюджету через вдосконалення міжбюджетних взаємовідносин. Також передбачалося формування земельного фонду, який став частиною комунальної власності міста [19].

У 2018 році за законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» сільські голови Козинцівської та Михайлівсько-Рубежівської територіальних громад вирішили об'єднати свої громади з Ірпінською міською територіальною громадою в Київській області. Цю ініціативу підтримали на громадських слуханнях, і обидві сільські територіальні громади добровільно приєдналися до складу Ірпінської міської територіальної громади.

25 жовтня 2020 року відбулися перші місцеві вибори депутатів Ірпінської міської ради та міського голови. На цих виборах Олександр Маркушин був обраний головою Ірпінської громади. Після цього, згідно з рішенням Ірпінської міської ради № 13-2-VII від 27 листопада 2020 року, було розпочато процедуру реорганізації Михайлівсько-Рубежівської та Козинцівської сільських рад шляхом їх приєднання до Ірпінської міської ради.

Територіальна громада Ірпінської міської ради межує з містом Києвом та територіальними громадами Коцюбинської, Гостомельської, Бучанської, Дмитрівської, Бородянської та Макарівської. Загальна площа території складає 8204,9 гектарів.

24 лютого 2022 року російська армія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну, включаючи Київщину та Ірпінську громаду. Впродовж 23 днів відбувалися жорстокі бої за Ірпінь, під час яких місто вистояло і зупинило ворога, який намагався дістатися до Києва. Це призвело до великих людських втрат: загинули 39 бійців територіальної оборони, 50 військовослужбовців Збройних сил України та 300 цивільних мешканців. Зазнано значних матеріальних збитків: пошкоджено 3247 будівель, включаючи 2613 приватних будинків, 634 багатоквартирних будинків, 16 закладів освіти, 10 об'єктів культури та 47 адміністративних будівель.

У визнання подвигу, масового героїзму та стійкості місцевих жителів під час оборони від російської агресії, 24 березня 2022 року Президент України видав Указ про присвоєння почесної відзнаки «Місто-герой України» адміністративному центру громади – місту Ірпінь [26].

2.2. Планувальна структура міст Буча та Ірпінь

Раціональне та ефективне функціональне зонування та використання територій є ключовим завданням планування сталого розвитку міста Буча. Генеральний план передбачає збереження та удосконалення історично сформованої планувальної структури, а також подальший її розвиток.

З метою забезпечення збалансованого територіального розвитку міста, особливу увагу приділяють повному освоєнню внутрішньоміських територій. Це включає освоєння територій у західному, південному та північно-східному напрямках.

Планувальна структура міста Буча (додаток А) передбачає гармонійне включення існуючої забудови центральної та східної частин міста. Крім того, продовжується формування сельбищних зон в північно-східному, північно-західному, південно-західному та південно-східному напрямках міста. Особлива увага також приділяється формуванню потужного ландшафтної комплексу, що знаходить своє втілення в північній та південно-західній частинах міста.

Згідно з генеральним планом міста, пропонується збалансований розвиток різних функціональних зон, зокрема житлової забудови, громадських центрів та комерційно-ділових зон. План передбачає поступовий перехід до динамічної відкритої планувальної моделі, яка може розвиватися вздовж заплави річки Рокач у північно-західному напрямку, якщо це буде необхідно.

Гармонійний взаємозв'язок між природними та урбанізованими планувальними структурами визначає основу планувальної організації міста. Основною метою є формування єдиного планувального каркасу, що інтегрує функціональні, планувальні та просторові аспекти міського середовища.

Перспективна система зелених насаджень співпрацює з житловими та громадськими зонами, забезпечуючи просторовий зв'язок з прибережними ландшафтними зонами та загальноміським центром. Важливим компонентом планувального каркасу є також система пішохідних шляхів та велосипедних доріжок, які пролягають через озеленені території. Ці шляхи забезпечують зручний доступ до громадських центрів, рекреаційних зон та інфраструктури для спорту та дозвілля. При цьому необхідно враховувати потреби маломобільних груп населення, забезпечуючи доступність для крісел-колясок та інших засобів маломобільності шляхом збільшення ширини пішохідних доріжок та використання шорсткого покриття.

Місто Буча, завдяки своїй територіальній розчленованості, поділяється на чотири планувальні утворення: Східне, Південне, Центральне та Західне. Східне утворення включає в себе сельбищну та сельбищно-рекреаційну зони. Сельбищна зона цього утворення складається з кварталів з садибною забудовою. Передбачається подальший розвиток цієї зони шляхом зведення садибних будинків на ділянці під назвою "Ділянка №1 «Східна»".

Місто Буча зазначається своєю розчленованістю магістральною залізницею та автомобільною трасою, що проходить через нього (магістральні вулиці Нове шосе та Шевченка). У межах міста розрізняються чотири планувальні утворення: Східне, Південне, Центральне та Західне.

Східне утворення розташоване на схід від вулиць Нове шосе та Шевченка. Воно складається з сельбищної зони, де переважають квартали садибної забудови. Планується подальший розвиток цієї зони через будівництво садиб.

Південне утворення розташоване на південь від тих самих магістральних вулиць і включає сельбищну зону разом з окремим промисловим осередком. Тут також передбачений подальший розвиток, зокрема зведення багатоквартирних житлових комплексів на ділянках під назвами "Південна-2" та "Південна-3".

Центральне утворення розташоване в середній частині міста і включає потужний громадський комплекс, сельбищну зону змішаної забудови та виробничо-комунальну зону. Ця зона також планується досягнути подальшого

розвитку через будівництво садибних та багатоквартирних комплексів, зокрема на ділянці "Західна-2".

Західне утворення розташоване в західній частині міста, де є вільна від забудови територія. Розвиток цієї зони передбачається через будівництво садиб та багатоквартирних комплексів на ділянках "Західна-3" та "Західна-1", а також розвиток логістичної інфраструктури.

Генеральний план також передбачає вдосконалення існуючої магістральної мережі та розвиток нових зон, що відповідають прогностичній інтенсивності транспортного руху. Класифікація вулиць міста враховує їх роль у загальноміському транспортному потоці, розрізняючи магістральні та житлові вулиці.

Формування планувального каркасу Бучі спрямоване на забезпечення зручності мешканців через центри обслуговування, що розташовані вздовж магістральних вулиць та у містоутворюючих вузлах.

Загальноміський центр міста Ірпінь розташований у центральній частині і обмежений бульваром Богдана Хмельницького, вулицями Києво-Мироцькою, Вокзальною та Островського. Ця область є структурно-планувальною системою, яка об'єднує установи управління, підприємства, заклади обслуговування та господарську інфраструктуру міста. Більша частина загальноміського центру вже сформована і представляє собою розвинену зону.

У планах для центральної частини передбачено створення центральної площі на вулиці Нове шосе з розміщенням громадських об'єктів загальноміського значення, таких як концертні зали та інші.

Формування центрів житлових районів планується в рамках житлових утворень. Основним принципом організації таких центрів є їх розміщення в транспортно-пересадочних вузлах та на головних житлових вулицях міста. Окрім центрів житлових районів, передбачається створення підцентрів обслуговування для окремих груп житлових кварталів, що сприятиме зручності мешканців і покращенню інфраструктури населених пунктів [6].

Генеральний план міста Ірпінь (Додаток Б) передбачає значне вдосконалення планувальної структури, яка відповідає стратегічним рішенням, закладеним в Схемі планування Київської області, і враховує природні особливості міста. Основний акцент робиться на розвиток житлових районів, рекреаційних зон, об'єктів громадської інфраструктури, а також виробничих та транспортно-складських об'єктів. Наявність природних компонентів в структурі міста створює умови для створення рекреаційних об'єктів і зелених зон для відпочинку мешканців.

Особлива увага приділяється збереженню і подальшому розвитку історично сформованої планувальної структури міста. Враховуючи визначені потреби у територіях, типах житлової забудови і перспективній житловій забезпеченості, генеральний план пропонує збалансований територіальний розвиток, який досягається через ефективне використання внутрішньоміських ресурсів. Це включає в себе оптимізацію розташування нових об'єктів та інфраструктури для забезпечення зручності життя та роботи населення міста.

Планувальна структура міста Ірпінь розробляється як відкрита динамічна система, що означає гнучке і постійно змінюване формування урбаністичних зон з урахуванням існуючої забудови і природного середовища. Динамічна планувальна модель передбачає гармонійне включення існуючих забудованих районів та подальше розвиток сільськогосподарських зон у північно-західному, південному та північно-східному напрямках, а також формування потужного природно-ландшафтного комплексу в південній частині міста.

Основні рішення генерального плану спрямовані на збалансований пропорційний розвиток житлових районів і громадських центрів. Гармонійний взаємозв'язок між природними та урбанізованими планувальними структурами є основою планувальної організації міста. Основною метою є створення єдиного планувального каркасу, який включає функціональні, планувальні, територіальні та просторові аспекти містобудування.

Магістральні вулиці відіграють роль планувальних осей, що сприяє упорядкуванню руху та розвитку транспортної мережі міста. Планується

подальше вдосконалення і розвиток існуючої магістральної інфраструктури з метою оптимізації транспортного сполучення та забезпечення зручності мешканців міста.

Згідно з генеральним планом розвитку, особлива увага приділяється забудові центральної частини міста Ірпінь. Загальноміський центр розвивається як поліфункціональна система, що включає адміністративні, ділові, культурно-освітні та торговельно-розважальні об'єкти, а також житло та транспортні вузли. Основні вісі центру пролягають вздовж вулиць: північ-південь – вулиця Соборна та Академіка Зафари Алієвої, схід-захід – вулиця Шевченка та площа Привокзальна.

На перетині цих осей планується створення містобудівних доміант, які включатимуть висотну житлову забудову, громадські споруди та інші об'єкти. Рекомендується перегляд садибної забудови з можливою заміною на об'єкти громадського харчування, офісні комплекси та багатоквартирні житлові будівлі. Існуюча житлова забудова потребує реконструкції, особливо в районі між вулицями Соборною та Центральною.

Реконструкція житлової забудови передбачає упорядження садибної забудови та будівництво багатоквартирного житла з врахуванням підвищених вимог до комфортності, архітектурно-композиційної якості будинків, інженерного забезпечення та благоустрою території. Генеральний план розвитку Ірпінської міської території орієнтується на північно-південну ось як основну вісь, яка з'єднує місто з Києвом. Ця ось включає в себе створення потужного центру обслуговування, розташованого на південному в'їзді в місто. Центр передбачається з формуванням таких складових, як культурно-розважальний комплекс, офісно-виставковий комплекс, загальні та спеціалізовані торговельні центри.

У сфері спортивно-розважальної та спортивно-оздоровчої діяльності передбачається розвиток спеціалізованих спортивних центрів і спортивних парків. Зокрема, в генеральному плані вказано на завершення будівництва спортивного комплексу Університету державної фіскальної служби України,

створення водно-спортивного комплексу в районі північного в'їзду в місто по вулиці Гостомельське шосе, спортивного парку з загальноміським спортивним центром та спортивного комплексу зимових видів спорту на вулиці Північній [21].

2.3. Демографічна ситуація

Станом на 01.10.2021 року чисельність наявного міського та сільського населення Бучанської МТГ становила 62745 осіб (у тому числі розрахунково ВПО – 5244 осіб): м. Буча – 37309, смт. Ворзель – 6766, смт. Бабинці – 2789, с. Буда-Бабинецька – 317, с. Блиставиця – 1010, с. Здвижівка – 978, с. Луб'янка – 1087, с. Гаврилівка – 2808, с. Тарасівщина – 329, с. Вороньківка – 224, с. Раківка – 299, с. Синяк – 876, с. Червоне – 146, с. Мироцьке – 2563. Станом на 1 жовтня 2021 року в Бучанській міській територіальній громаді частка населення складала 3,5% від загальної чисельності населення Київської області і 16,9% від загальної чисельності населення Бучанського району. Кількість пенсіонерів у громаді становила 11,2 тис. осіб, що складало 17,9% від усього населення міської громади. Економічно активне населення налічувало 37,2 тис. осіб, що становило 60,2% від загальної чисельності міської громади та 1,5% трудового потенціалу області.

Основним фактором зростання чисельності населення є міграція через переїзд власників новозбудованої нерухомості на постійне місце проживання. 90% міграційного приросту забезпечує саме місто Буча. За перші 9 місяців 2021 року міграційний приріст склав 338 осіб. Це пояснюється близькістю до столиці з її розвиненим ринком праці, привабливістю нового житлового будівництва та наявністю розвиненої інфраструктури. Одночасно природний приріст населення є від'ємним за цей період. згідно статистичних даних у м. Буча частка живонароджених склала 361 особи (87 % до відповідного періоду 2020 р.), померлих – 785 осіб (145 % до відповідного періоду 2020 року);

- згідно даних відділу реєстрації актів цивільного стану Бучанського міського управління юстиції кількість народжених за 9 місяців 2021 року у Бучанській міській територіальній громаді склала 503 особи, померлих – 1258 осіб [23].

У 2022 році очікувалось подальше зростання кількості населення територіальної громади за рахунок міграційного приросту з переважанням приросту за рахунок категорії осіб у віці 25-45 років, сімейних, з дітьми. За умови збереження поточних темпів приросту очікувана кількість населення ТГ у 2022 році складатиме близько 70902 осіб (відстежується постійний приріст населення на 13-14 %) [23].

Відділом економічного розвитку та інвестицій Бучанської міської ради був проведений аналіз наявного населення в громада відповідно до кількості медичних декларацій в медичних закладах громади, реєстру виборців громади, кількості школярів і дошкільнят, відомостей про зареєстрованих осіб в Бучанській МТГ, відповідно до розрахунків експертна оцінка наявного населення громади на 01.01.2022 року складала 75282 особи. Цей показник свідчить про відхилення майже на 20% у бік збільшення показника Управління статистики [29].

З початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України, чисельність Бучанської МТГ та міста Буча, зокрема, суттєво зменшилась. Однак відтік корінного населення частково компенсувався внутрішньо переселеними особами, які прибули з окупованих територій. Нажаль, на даний час відсутня офіційна статистична інформація щодо реальної кількості та складу населення як міста Буча, так і населених пунктів Бучанської МТГ.

Станом на 1 січня 2021 року чисельність населення Ірпінської територіальної громади склала 66 313 осіб. З них міське населення становило 60 084 особи, а сільське - 6 229 осіб. Приріст населення за цей період був позитивним і становив 4 094 особи [33].

Незважаючи на значне зменшення кількості населення під час окупації міста Ірпінь та інших населених пунктів Ірпінської ТГ в лютому-березні 2022 року, середньорічна чисельність наявного населення збільшилась в Ірпінській МТГ до 92,6 тис. осіб у 2024 та прогнозується зростання до 95,8 тис. осіб в 2026 році [33].

У 2023 році в Ірпінській МТГ, також, зросла кількість суб'єктів підприємницької діяльності до 11 703 осіб в порівнянні з 2022 роком (10 908 осіб) [33].

Таким чином, незважаючи на катастрофічні наслідки, спричиненні військовою агресією рф проти України, демографічна ситуація в містах Буча та Ірпінь має позитивну динаміку за рахунок міграції населення з окупованих рф територій та повернення більшої частини корінного населення цих міст після їх деокупації.

2.4. Сучасний економічний розвиток міст Буча та Ірпінь

На початок квітня 2019 року в межах Бучанської міської об'єднаної територіальної громади (ОТГ) було зареєстровано 2234 суб'єкти підприємницької діяльності. Це включає 518 юридичних осіб і 1716 фізичних осіб-підприємців. Серед них понад 99,9% складають середні та малі підприємства. Вони є основною складовою економічно активних суб'єктів у місті Буча. Зазначено, що на малі та середні підприємства припадає 75,5% всіх найманих працівників, що працюють у підприємствах-суб'єктів господарської діяльності міста. Малі підприємства самі по собі становлять 99,2% від загальної кількості економічно активних підприємств у місті, що підкреслює їхню значущість в місцевій економіці та зайнятості [31].

На початок квітня 2019 року у місті Буча визначаються кілька найбільш потужних підприємств:

- ТОВ НВП "Мадек": Це підприємство спеціалізується на будівельно-монтажних роботах, пов'язаних з установкою джерел безперебійного живлення.

Вони встановили понад 5000 генераторних агрегатів і систем електроживлення по всій Україні. Висока кваліфікація їхнього інженерного персоналу підтверджена дипломами від таких світових брендів, як FG WILSON, Perkins, LombardiniGroup, Honda, ListerPetter, APC.

- ПП "Деліція": Це сучасна компанія з виробництва кондитерських виробів, печива та пряників. У їхній команді працює понад 200 спеціалістів. Компанія активно експортує свою продукцію до країн, таких як Азербайджан та Молдова.

- ДП "Птем–Інжиніринг": Це підприємство-лідер у виконанні складних інженерних проектів і послуг. Вони спеціалізуються на монтажі технологічного устаткування, аналізі проектної документації, розробці заходів захисту механізмів та контролю за виконанням монтажу трубопроводів.

- ПрАТ "Меліоратор": Це підприємство, що займається будівництвом, історія якого сягає 1937 року. Вони мають власну будівельну базу та виробництво будівельних матеріалів, що сприяє зниженню вартості будівництва. Середньооблікова кількість їхніх працівників станом на перший квартал 2019 року складала 8706 осіб, а середньомісячна заробітна плата перевищувала 8038,0 гривень.

Дані підприємства є важливими елементами місцевої економіки Бучанської ОТГ, забезпечуючи робочі місця та сприяючи економічному розвитку регіону [33].

З метою підтримки стабільного соціально-економічного розвитку та підвищення рівня життя населення, особливо в умовах обмежених бюджетних ресурсів, важливим є створення сприятливих умов для залучення приватних інвестицій. Це є одним з ключових напрямків державної та місцевої інвестиційної політики, спрямованою на розвиток виробничих і соціальних секторів.

На 1 липня 2018 року обсяг прямих іноземних інвестицій у місті Буча склав 8984,4 тис. доларів США. Це становило 0,6 % від загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Київську область. Порівняно з початком 2018 року, обсяг

прямих іноземних інвестицій збільшився на 0,4 %. На кожну особу у Бучі в середньому припадало 275,0 доларів США іноземних інвестицій.

Основними країнами-інвесторами є Польща, Кіпр, Віргінські Острови (Британія) та російська федерація. Найбільші обсяги іноземних інвестицій внесено в підприємства, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею; ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів; промисловими підприємствами; організаціями, що здійснюють операції з нерухомим майном; транспортними компаніями; складськими господарствами; поштовою та кур'єрською діяльністю.

Згідно з даними ГУ ДПС у Київській області, на початок 2020 року в Ірпінській міській територіальній громаді було зареєстровано 12691 суб'єкт малого підприємництва, які є платниками податків. Це включає 7288 фізичних осіб-підприємців та 4617 юридичних осіб. У порівнянні з попереднім роком кількість малих і середніх підприємств зросла на 6,6 %, що складає 786 одиниць.

Економічний потенціал промисловості у громаді Буча є незначним і в основному зосереджений на обробній промисловості. Серед галузей виділяються виробництво гумових та пластмасових виробів, хімічна промисловість, виробництво меблів, виробництво будматеріалів та інші неметалеві вироби. Також значна частина економічної діяльності у цьому секторі пов'язана з виробництвом і розподіленням електроенергії, газу та води.

У промисловому виробництві переважає недержавний сектор, який становить близько 95 %. Це означає, що більшість промислових підприємств у Бучі є приватними компаніями.

За даними про надходження від діяльності малих та середніх підприємств у 2020 році, зазначено, що юридичні особи сплатили до бюджетів всіх рівнів 2,51 %, а фізичні особи-підприємці – 0,65 %. Це свідчить про значний внесок підприємців у місцеві бюджети через оподаткування їхньої економічної активності.

Таким чином, промисловий сектор у Бучі відіграє важливу роль у місцевій економіці, хоча його економічний потенціал є обмеженим у порівнянні з іншими міськими регіонами [33].

На території Ірпінської міської територіальної громади виділяються кілька найбільших промислових підприємств, серед яких:

1. ПП «Комінвент Плюс» – спеціалізується на виробництві та продажу систем вентиляції та комінових систем.
2. ТОВ «Натур+» – займається виробництвом продуктів харчування або іншими товариствами, пов'язаними з галуззю.
3. ТОВ «НВО «Екософт» – спеціалізується на екологічних технологіях або продукції.
4. ТОВ «Планета Пластик» – виробляє пластикові вироби та займається їхньою переробкою.
5. ТОВ «Рубіж» – спеціалізується у сфері будівельних матеріалів та послуг.
6. ТОВ «Автобансервіс» – пропонує послуги та товари, пов'язані з автосервісом.
7. ТОВ «Крохмалепродукти України» – займається виробництвом крохмалю та продуктів, які його використовують.

У сільських районах Ірпінської міської територіальної громади підприємницька діяльність, головним чином, концентрується у таких сферах як сільське господарство, мисливство і рибальство, обробка металевих відходів і брухту, а також торгівля та побутове обслуговування. Ці сектори є важливими для забезпечення розвитку сільських територій та підтримки їхньої економічної активності.

Серед сільськогосподарських підприємств, що функціонують на території Ірпінської міської ради, виділяються такі компанії:

1. ТОВ «Цілющий Пектин» – спеціалізується на виробництві пектину або інших сільськогосподарських продуктів.

2. ТОВ «Крохмалепродукти України» – займається виробництвом крохмалю або супутніх продуктів.

3. ТОВ «СК «Сафарі» – веде діяльність у сфері сільського туризму або супутніх послуг.

4. ТОВ «Рубежівські Овочі» – спеціалізується на вирощуванні овочів або інших сільськогосподарських культур.

5. ТОВ «Агрокон-Інвест» – займається інвестиційними проектами у сільському господарстві.

Сфера будівництва в громаді представлена наступним чином:

- Загальні обсяги виробленої будівельної продукції становлять 182,6 млн. грн, що складає 1,4% від загального обсягу в Київській області.

- Нове будівництво становить 28,3% від загального обсягу виробленої будівельної продукції.

- Реконструкція та технічне переоснащення становлять 63,3%.

Ці дані свідчать про активний розвиток будівельної сфери у громаді, з фокусом на модернізацію і реконструкцію існуючих об'єктів.

На 1 січня 2020 року кількість зайнятих працівників на підприємствах міста склала 14082 особи, що на 661 особу більше, ніж на початку попереднього року, коли їх було 13421 осіб. Зокрема, на малих підприємствах у цей період працювало 5109 осіб, що на 483 особи більше порівняно з попереднім роком.

Місто має значний потенціал у формі «браунфілдів», тобто земельних ділянок, які колись використовувались промисловими підприємствами, але припинили свою діяльність. Ці ділянки вже мають підведені комунікації, що є важливим для організації нових підприємницьких ініціатив. Однак, однією з проблем є знаходження власників таких ділянок і укладення з ними угод щодо їх продажу чи оренди [33].

За останні роки дохідна частина бюджету Ірпінської міської територіальної громади зростає, і це стало можливим завдяки збільшенню надходжень від основних податків, таких як податок на доходи фізичних осіб, місцеві податки та

збори, акцизний податок, єдиний податок та плата за землю. Загалом доходи міського бюджету на одного мешканця зросли з 2016 по 2020 рік в 1,8 рази.

Цей приріст в доходах бюджету свідчить про ефективне збільшення зборів з населення та підприємств, що сплачують різноманітні податки і збори. Важливою складовою цього процесу є зростання надходжень від податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, акцизного збору, плати за землю та місцевих податків і зборів, що свідчить про стабільність економічного розвитку та збільшення платоспроможності населення і підприємств міста.

2.5. Соціальна інфраструктура міст Буча та Ірпінь

До початку повномасштабної військової агресії РФ проти України в Бучанській міській об'єднаній територіальній громаді функціонували наступні освітні заклади:

1. Дошкільна освіта комбінованого типу комунальної форми власності:
 - 11 закладів, з них 1 у складі навчально-виховного комплексу (НВК).
 - Організована інклюзивна форма навчання, і працювало 10 інклюзивних груп.
 - У цих закладах діяло 114 груп, включаючи 19 логопедичних груп, 2 офтальмологічні групи та 8 груп з режимом короткотривалого перебування.
2. Загальна середня освіта комунальної власності: 10 закладів загальної середньої освіти.

У місті діє інклюзивна форма навчання у всіх закладах загальної середньої освіти, з наявністю 24 інклюзивних класів. Також організована мережа класів з поглибленим вивченням предметів, зокрема в природничо-математичному циклі, іноземної філології та спортивного напрямку. У 8 закладах реалізується навчання з продовженим днем у 33 групах.

Крім того, в місті працює Бучанський міський інклюзивно-ресурсний центр (ІРЦ), який надає підтримку дітям з особливими потребами у навчанні та розвитку. Також діє позашкільний заклад освіти – Бучанський центр

позашкільної роботи (БЦПР), який пропонує додаткові освітні та розвивальні програми для дітей і молоді поза шкільним часом.

У місті функціонує розвинута мережа приватних закладів освіти. До неї входять 9 дошкільних навчальних закладів приватної власності, з яких 3 є частиною навчально-виховних комплексів. Також, є 2 приватних заклади загальної середньої освіти, один з яких входить до складу навчально-виховного комплексу. У місті також працює один приватний вищий навчальний заклад – Український гуманітарний інститут.

Згідно з медичною реформою, яка була впроваджена відповідно до Закону України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" № 2168-VIII від 19.10.2017, дві установи в галузі охорони здоров'я в місті Буча були перетворені. Спочатку «Бучанська міська поліклініка» була реорганізована у комунальне некомерційне підприємство під назвою «Бучанський консультативно-діагностичний центр» Бучанської міської ради. Також було створено ще одне комунальне некомерційне підприємство під назвою «Бучанський центр первинної медико-санітарної допомоги» Бучанської міської ради, яке включає амбулаторії загальної практики сімейної медицини у селах Гаврилівка, Луб'янка і Блиставиця.

Дані центри є медичними закладами, які знаходяться в місті Буча та обслуговують прилеглі сільські населені пункти, такі як Гаврилівка, Тарасівщина, Блиставиця, Луб'янка. Головною метою їх функціонування є надання різноманітних медичних послуг для дітей та дорослих населення в сфері охорони здоров'я. Ці заклади забезпечують кваліфіковану медичну допомогу і проводять широкий спектр лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я та попередження захворювань.

Місто Ірпінь має розвинену культурну й спортивну інфраструктуру, яка включає в себе значну кількість закладів:

- 5 бібліотек;
- 6 будинків культури;
- 1 центр культури та дозвілля;

- Бучанську дитячу школу мистецтв ім. Л. Ревуцького;
- Гаврилівську дитячу музичну школу;
- Два стадіони;
- Дитячо-юнацьку спортивну школу, де проводяться навчально-тренувальні заходи;
- 2 музеї;
- Заходи з фізичної культури і спорту;
- Фінансова підтримка спортивних споруд.

У системі освіти Ірпінської міської територіальної громади функціонує 29 закладів та установ освіти комунальної форми власності:

- 13 дошкільних навчальних закладів;
- 10 загальноосвітніх шкіл.
- 3 заклади позашкільної освіти – Ірпінський центр позашкільної освіти, позашкільне відділення Ірпінської гімназії “Освіта” та Ірпінський міжшкільний ресурсний центр;
- Дитячо-юнацька спортивна школа;
- Інклюзивно-ресурсний центр Ірпінської міської ради.

Наразі, на території громади функціонують 12 закладів дошкільної освіти комунальної форми власності та 10 приватних ЗДО. Різними формами дошкільної освіти охоплено 2 450 дітей віком від 2 до 6 років (2 170 дітей здобувають освіту у комунальних ЗДО). Діти 6-го року життя охоплені суспільною дошкільною освітою майже на 100 %.

Мережа закладів загальної середньої освіти Ірпінської міської територіальної громади станом на вересень 2023 року становить 10 закладів загальної середньої освіти – 8 ліцеїв, та 2 гімназії.

До мережі закладів культури Ірпінської міської територіальної громади входять:

- 4 будинки культури (Центральний будинок культури Ірпінської міської ради, Міський будинок культури Ірпінської міської ради, Козинцівський

сільський будинок культури Ірпінської міської ради, Михайлівсько–Рубежівський сільський будинок культури Ірпінської міської ради);

- 2 клуби (клуб «Романівка» Ірпінської міської ради, Дібровський сільський клуб Ірпінської міської ради);

- 4 бібліотеки (Ірпінська міська бібліотека для дітей – філія Ірпінської міської публічної бібліотеки імені Максима Рильського Ірпінської міської ради, Михайлівсько - Рубежівська сільська бібліотека – філія Ірпінської міської публічної бібліотеки імені Максима Рильського Ірпінської міської ради, Козинцівська сільська бібліотека – філія Ірпінської міської публічної бібліотеки імені Максима Рильського Ірпінської міської ради);

- 1 школа мистецтв (КЗ «Ірпінська дитяча школа мистецтв ім. Михайла Вериківського»);

- 1 музей (Ірпінський історико-краєзнавчий музей Ірпінської міської ради).

З метою забезпечення надання прозорих адміністративних послуг при Ірпінській міській раді з 2015 року працює Центр надання адміністративних послуг (ЦНАП) «Прозорий офіс», він розміщений на першому поверсі адмінбудівлі Ірпінської міської ради. У ЦНАПі облаштовано 24 робочих місць, дитячий куточок, місце для відвідувачів та окрема прозора кімната для проведення засідань депутатських комісій.

Для полегшення обслуговування громадян в Ірпінській міській раді введено систему «Електронна черга». Також встановлено відеокамери для відеоспостереження, функціонує служба оперативного моніторингу та муніципальна варта для оперативного реагування на події.

2.6. Аналіз соціологічного опитування щодо просторових трансформацій міст Буча та Ірпінь

Важливими є результати анкетного опитування мешканців міст Буча та Ірпінь щодо перцепційної оцінки ними просторових трансформацій, рівня руральності власного життя і оточуючого міського середовища.

У поле нашого зору потрапили не лише жителі центральних частин досліджуваних міст, а й сельбищні території, що для обраних територій є вкрай важливим (через відносно нещодавню урбанізацію міста). Отже, анкетним опитуванням було охоплено центральну та північну частини міста Буча і центральну та північно-східну частину міста Ірпінь. Загалом, респонденти представляли більш, ніж 50 вулиць обраних міст Київської області, що дасть нам змогу отримати більш об'єктивні результати мешканців міст Буча та Ірпінь.

В інтегральній оцінці ці дані стали підставою для формування підсумкової оцінки суб'єктивної думки населення. Варто зазначити, що географія опитування є достатньо представницькою, а окремі складності отримання результатів мешканців найвіддаленіших вулиць міст були обумовлені інфраструктурними труднощами.

Всього у результаті опитування та після перевірки на повноту і правильність було отримано і опрацьовано 82 анкети.

Респонденти відрізнялися за віком, статтю, освітою та приналежністю до даного населеного пункту як рідного чи ні. З числа всіх респондентів 43 особи склали жінки, 39 – чоловіки, що говорить про дотримання у дослідженні приблизно тих гендерних пропорцій, які характерні для Київської області загалом.

За місцем проживання всі опитувані розподілились досить нерівномірно: мешканці центральної частини міста – 36 осіб, північної частини міста Буча та північно-східної частини міста Ірпінь – 46 осіб, що пояснюється прагненням якнайбільшого охоплення переважаючих верств населення міста.

Віковий склад респондентів не можна назвати рівномірним, а якщо його оцінювати у межах трьох інтервалів, наступний: 18-35 років, 36-54 та 55 і вище років. Переважаючий вік респондентів міста Буча становить 36-54 років (рис. 2.1.), у цей час, згідно з даними заповнених анкет соціологічного опитування мешканців міста Ірпінь, переважаючий вік респондентів становить від 18 до 35 років.

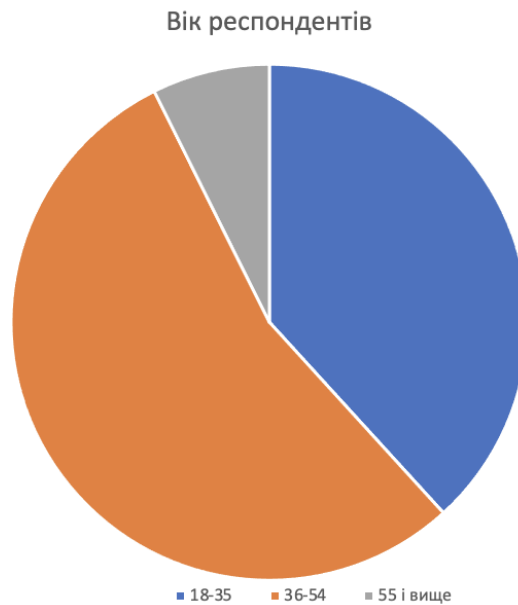

Рис. 2.1. Вік учасників анкетування міста Буча, %

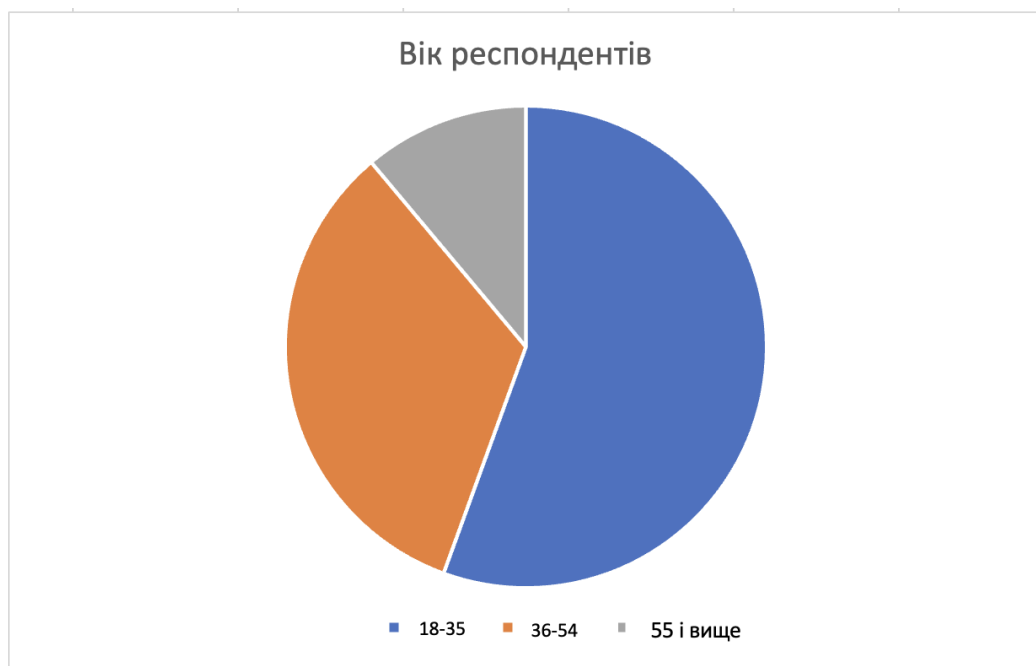

Рис. 2.2. Вік учасників анкетування міста Ірпін, %

За рівнем освіти серед респондентів обох досліджуваних міст переважає незакінчена вища. Варто зазначити, що значна частина учасників анкетування на час анкетування були студентами вищих навчальних закладів.

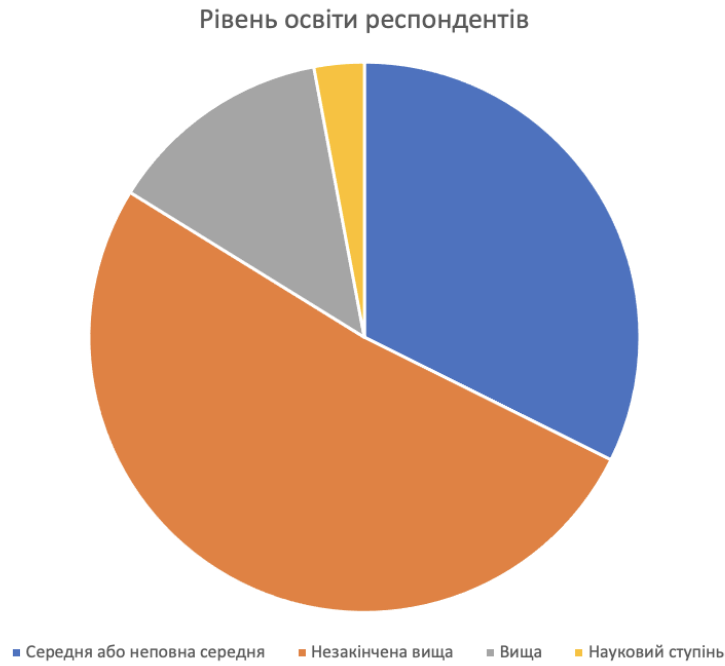

Рис. 2.3. Рівень освіти учасників анкетування міста Буча, %

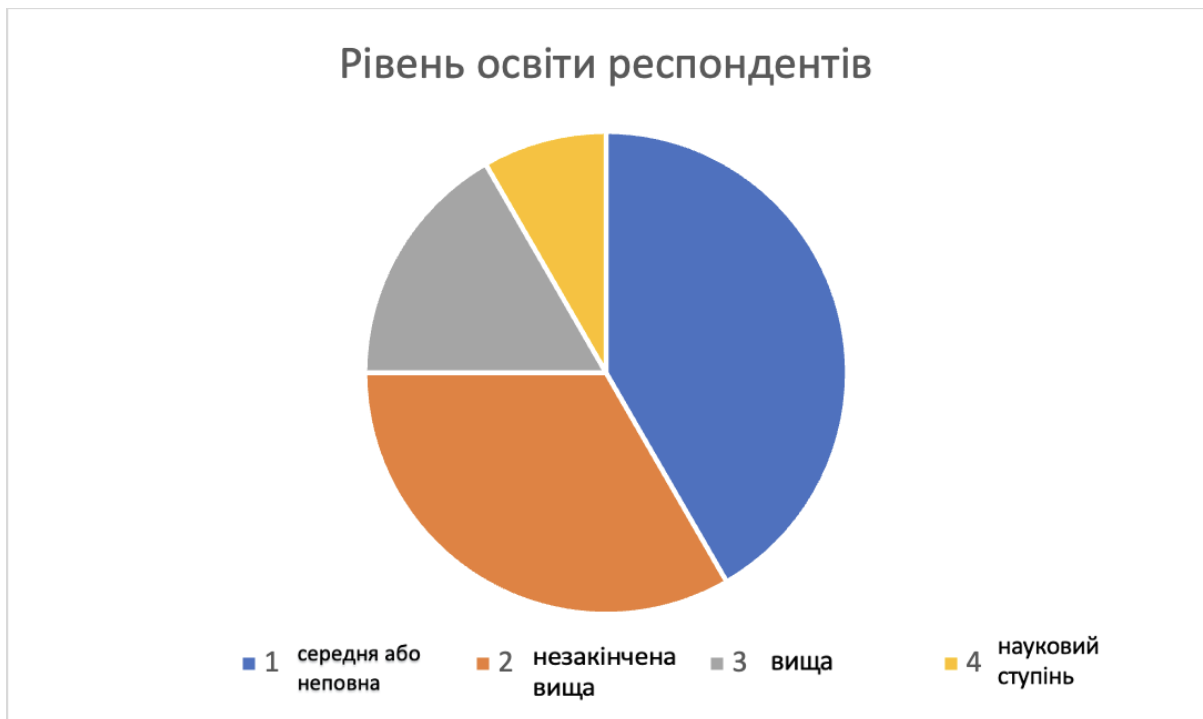

Рис. 2.4. Рівень освіти учасників анкетування міста Ірпін, %

Серед основних проблем, що турбують мешканців міст Буча та Ірпін є зруйнована внаслідок війни інфраструктура: дороги, центри громадської діяльності тощо.

Окрім цього, спільними проблемами населення обох міст Київської області, згідно з опитуванням, є перевантаженість доріг, погане обслуговування ЖКГ та недостатня кількість робочих місць. Більше 80% опитуваних мешканців обох міст вважають, що дані проблеми були викликані воєнними діями та у майбутньому будуть усунені.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

МІСТ БУЧА ТА ІРПІНЬ

З перших днів повномасштабного вторгнення російських військ в Україну багато підприємств Бучанської міської територіальної громади зазнали значних втрат від триваючих бойових дій. Ці втрати включають знищення обладнання, складських приміщень, виробничих ліній, комунікаційних мереж та транспортних засобів. Також стали активними випадки розкрадання товарно-матеріальних цінностей і замінування територій підприємств.

Унаслідок воєнних дій на території Київщини економіка Бучанської міської територіальної громади зазнала серйозних втрат. Багато підприємств опинилися в зонах активних бойових дій і були змушені припинити свою діяльність. Навіть ті підприємства, які перебували відносно далеко від фронту, також відчули значні економічні втрати через проблеми з логістикою, нестачу сировини та кадрів.

Промисловий сектор економіки громади складається з підприємств літакобудування, дорожнього будівництва, виробництва кондитерських виробів, переробної промисловості, ремонту і монтажу машин та устаткування, транспортних послуг, виготовлення виробів з деревини, виробництва гумових і пластмасових виробів.

Повна масштабна війна проти України у 2022 році вплинула негативно на розвиток промисловості через багато дестабілізуючих факторів. Проблеми з логістикою, обмеження можливостей експорту та імпорту, зменшення попиту на продукцію, скорочення замовлень через військові дії, несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, складнощі з постачанням сировини, висока собівартість виробництва, зростання цін на вантажні залізничні перевезення та високі ціни на енергоносії — всі ці чинники серйозно вплинули на здатність підприємств промислового сектору громади здійснювати виробничу діяльність та здійснювати зовнішньоекономічні операції.

Через окупацію та бойові дії на території Бучанської територіальної громади найбільші платники податків зазнали значних втрат та руйнувань.

ДП «Антонов» – український авіабудівний концерн, що об'єднує конструкторське бюро, комплекс лабораторій, експериментальний завод та випробувальний комплекс, для розробки та сертифікації літаків. На території Бучанської територіальної громади розташований аеропорт «Київ-Антонов-2», де проводяться випробувальні польоти та який є місцем базування літаків «Авіаліній Антонова». Внаслідок бойових дій знищено 3 літаки та ще 5 літаків пошкоджено, також пошкоджено диспетчерську вежу та адмінбудівлю, ангари та інфраструктура державного підприємства. Підприємство повністю зупинило роботи, а орієнтовні розміри втрат від руйнації, або пошкоджень за оцінками підприємства складають 1 млрд. доларів. За 2022 р. підприємство сплатило до місцевого бюджету ПДФО на 55,9 % менше, ніж за 2021 рік. Станом на 01.10.2022 року підприємство діяльність не відновило.

ПП «Автомагістраль» – потужне підприємство у дорожній галузі нашої країни, що постійно розвивається та вдосконалює свою діяльність орієнтовану на довгострокову та стабільну роботу як в Україні так і за її межами. Внаслідок бойових дій підприємство зазнало 50 % руйнувань та втрат основних фондів, орієнтовні розміри втрат складають за оцінкою підприємства 10 млн грн. Після деокупації підприємство змогло відновити роботу тільки на 30 % довоєнних потужностей. За 2022 рік підприємство сплатило до місцевого бюджету ПДФО у розмірі 40,1 % доходу 2021 року.

За попередніми оцінками збитки промислових підприємств на території Бучанської територіальної міської громади складають 377,6 млн грн [29].

100 % руйнувань зазнали: Бучанська філія ТОВ "ВФ Трейд Компані"; ПП "Агрорембудкомплект"; ТОВ "АРБК Сервіс"; ТОВ "Фермери 2020".

Повномасштабна війна стала справжнім випробуванням і для аграріїв Бучанської громади. Вторгнення та масштабні бойові дії спричинили руйнування налагоджених роками процесів, логістичних ланцюгів. Багато посівних територій було заміновано, знищено техніку та склади. Збитків зазнали

агропромислові підприємства ТОВ «О2 Систем» (с. Мироцьке), ТОВ «Павлонія Груп Україна» (сел. Ворзель), ТОВ «Фермери 2020» (с. Луб'янка), орієнтовна сума завданих збитків 3,5 млн грн.

Малі і середні підприємства Бучанської міської територіальної громади, також, зазнали значних втрат і руйнувань у результаті збройної агресії російської федерації.

Під час опитування було з'ясовано, що 427 МСП зазнали наступних втрат:

- знищено 43 одиниці транспортних засобів на суму 24,3 млн грн;
- частково пошкоджено 111 одиниць транспорту на суму 19,4 млн грн;
- знищено 6,2 тони продукції на суму 3,6 млрд грн;
- збитки від втрат обладнання, матеріальних цінностей на суму 315,8 млн грн [29].

Збройна агресія вплинула на суттєве скорочення оптової та роздрібною торгівлі. Внаслідок збройної агресії зазнали руйнувань та втрат 226 підприємств торгівлі, попередня сума збитків 625 млн грн, з них 58 підприємств зруйновані на 70-100 %.

Більшість ланцюгів постачання продукції було руйновано, що призвело до значних обмежень у логістиці, втрати ринків збуту та зниження купівельної спроможності населення.

Після звільнення території Бучанської територіальної громади 1 квітня, тільки на початку травня почалося відновлення роботи торгових роздрібних мереж, які є найважливішим видом економічної діяльності у сфері товарного обігу й основною ланкою організації конкурентного середовища громади. Кластер оптової та роздрібною торгівлі за видами економічної діяльності має найбільшу частку 58 %.

Внаслідок збройної агресії на території Бучанської міської територіальної громади було повністю зруйновано:

- 15 км доріг державного значення;
- 19 км доріг місцевого значення;
- 15 км комунальних доріг.

Частково зруйновано:

- 49 км доріг державного значення;
- 180 км доріг місцевого значення;
- 45 км комунальних доріг .

Через збройну агресію армії РФ на територію України, зокрема на Бучанську міську територіальну громаду, не відбувалось будівництво нових доріг; лише проводилося аварійне відновлення та експлуатаційне утримання існуючих автомобільних доріг, які перебувають у комунальній власності [29].

Повна масштабність війни стала новим фактором, що вплинув на рівень ділової активності та інвестиційне середовище в Україні [10].

Маючи багато викликів та незважаючи на досить непросту економічну ситуацію по усій країні, та Київській області зокрема, одним з пріоритетів діяльності місцевої влади залишається заохочення інвестицій та підтримка інвестиційної активності в регіоні. Маючи на меті формування сприятливого та вигідного інвестиційного середовища, створення умов для інвестування в проекти, спрямовані на розвиток громади, комунальна установа «Бучанська агенція регіонального розвитку» реалізує наступні інвестиційні проекти у тому числі в рамках розвитку території пріоритетного розвитку Bucha Techno Garden (далі BTG).

У 2022 році інвестиційним проектом, що реалізовано на території BTG в індустріальному центрі «Мироцьке» виступає проект компанії Zipline International Inc, його орієнтовна вартість 100 мільйонів гривень, налічує приблизно 30 робочих місць.

Терміни реалізації індустріального парку Ecosoft (Австрія) з виробничо складськими приміщеннями та R&D центром перенесено у зв'язку з введенням воєнного стану на невизначений термін. Проектом передбачалося створення 900 робочих місць, орієнтовний обсяг інвестицій передбачався 820 млн грн.

У 2022 році започатковано реалізацію наступних інвестиційних проектів:

- ТОВ «Дюфрано Юніон», (ТМ «Organic», Україна), орієнтовний розмір інвестицій 120 млн грн, приблизно 120 робочих місць;

- GREENMIX, Ізраїль. Орієнтовний розмір інвестицій 150 млн грн, 75 робочих місць (BTG, ІП «Мироцьке»);

- Індустріальний парк «КИТ» (Україна), орієнтовний розмір інвестицій 522 млн грн, 600 робочих місць.

На території Бучанської міської громади налічується 35 підприємств експортерів, які за рік до окупації регіону експортували товарів, послуг на загальну суму 239,5 млн грн у 101 країну світу.

В порівнянні з аналогічним періодом 2020 загальна сума експорту товарів, послуг зменшилася на 83,8 млн грн попри те, що кількість країн експортерів збільшилось на 3 країни, та кількість підприємств експортерів товарів в громаді збільшилось на 6 [10].

На території Бучанської міської громади налічується 158 підприємств імпортерів, які у 2021 році імпортували товарів, послуг на загальну суму 1,4 млрд грн з 254 країн світу.

У порівнянні з аналогічним періодом 2020 року загальна сума імпорту товарів, послуг збільшилась на 654,7 млн грн, кількість країн імпортерів збільшилась на 33 країни, та кількість імпортерів збільшилось на 29 підприємств.

У 2022 році незважаючи складнощі внаслідок руйнувань житлової інфраструктури робота органів місцевого самоврядування була спрямована на забезпечення надання населенню якісних житлово-комунальних послуг.

Через агресію збройних сил РФ на територію України, зокрема на Бучанську територіальну громаду, частина мереж, завдяки яким надаються комунальні послуги була пошкоджена.

З 5,1 мільярда гривень загальних збитків інфраструктури, майже половину становлять збитки, які завдалися житловому фонду. Зокрема, через руйнування багатоквартирних будинків ці збитки складають 1,6 мільярда гривень, а втрати, пов'язані з приватними будинками, оцінюються майже у 679 мільйонів гривень.

З 01.01.2022 по 01.10.2022 відділом державного архітектурно-будівельного контролю Бучанської міської ради розглянуто 471 звернень щодо оформлення дозвільних документів на будівництво та документів, які

посвідчують готовність об'єктів до експлуатації, з яких 23 звернень громадян, 2 запити на інформацію.

Воєнний стан з 24 лютого 2022 р., події у Ірпінському регіоні примусили бізнес та підприємців скорочувати або переносити свою діяльність. У цей час, частина компаній, малий та середній бізнес взагалі припинили діяльність.

У Ірпінському регіоні спостерігається активний пошук роботи серед спеціалістів і звичайних працівників, які втратили свої попередні місця через переїзд у інші міста або через скорочення і звільнення. Проте попит на роботу значно перевищує пропозиції. Вакансій на 70% менше, ніж у передкризовий період. На підприємствах і в установах найбільший пріоритет - це збереження і підтримка існуючих працівників. Вакансії, що відкриваються, переважно стосуються заміни тих співробітників, які покинули місто, або випадків, коли підприємства після релокації шукають нових працівників на новому місці.

Проте є також компанії, які відкривають нові робочі місця. Негативні наслідки кризи на ринку праці відчувають головним чином працівники, які стикаються з оптимізацією витрат, скороченням зарплат чи втратою робочих місць. Це призводить до зростання конкуренції серед пошукувачів роботи, що змінює динаміку ринку праці і перетворює його на "ринок роботодавця"[25].

Аналіз динаміки розвитку комунального господарства «Ірпінь» свідчить про негативні наслідки впливу агресивних військових дій РФ, активна фаза яких була розгорнута на території Ірпінської міської територіальної громади у період з 28 лютого по 20 квітня 2022 року. Так, у зв'язку з призупиненням надання житлових та комунальних послуг Рішенням Ірпінської міської ради № 2083-20-VIII від 16.05.2022 р. було звільнено споживачів від сплати платежів за комунальні послуги у цей період, а також, згідно Рішення Ірпінської міської ради № 2118-21-VIII від 14.07.2022 р. було звільнено орендарів комунального майна від сплати орендної плати за оренду нежитлових приміщень. Водночас, внаслідок бойових дій відбулось суттєве руйнування житлового фонду – 7 багатоквартирних будинків знищено повністю (6 % від кількості будинків що перебувають на обслуговуванні), 72 будинки зазнали суттєвих пошкоджень

(58 % від будинків що перебувають на обслуговуванні). Кількість квартир, які непридатні для проживання (вигоріли, або розбиті) станом на 01 серпня 2022 року – 519 (8 % від загальної кількості квартир що перебувають на обслуговуванні). Таким чином, при укладанні Договору про надання послуги з «Управління багатоквартирним будинком» між КП УЖКГ «Ірпінь» та власниками житлових та нежитлових приміщень будинків кошторис був розрахований з вихідними даними 100 % загальної площі квартир та нежитлових приміщень багатоквартирного будинку, а фактично нарахування після активної фази бойових дій проводяться за виключенням квартир, непридатних для проживання. Крім того, що зменшився розмір нарахувань за дану послугу (не нараховується на 519 квартир) різко знизився відсоток оплати за житлову та комунальну послуги [12].

КПП «Теплоенергопостач», також, в результаті бойових дій, було пошкоджено обладнання та вікна на 20 котельнях, а також адмінбудівлі та частково пошкоджені будівлі 3-х котельень (стіни, дах). Підготовка до опалювального періоду 2022-2023 рр. відбулася в повному режимі. В результаті підписаного Меморандуму з Червоним Хрестом, підприємство було повністю забезпечене замовленим обладнанням та матеріалами [14].

За підсумками звітнього періоду у сфері діяльності Ірпінського КП «Управління благоустрою міста» спостерігається негативні тенденції щодо динаміки сфери розвитку благоустрою через агресивні війські дії російської федерації, шляхом руйнування об'єктів благоустрою та майна підприємства, а саме: пошкодження паркових зон відпочинку, скверів, та набережної в м. Ірпінь, у зв'язку з чим було завдано великих збитків підприємству та міському бюджету Ірпінської міської територіальної громади.

КП «Ірпіньводоканал» – підприємству було нанесено безповоротних втрат. Знищено приміщення адміністративної будівлі, гаражі, майно, документи. Було цілком знищено матеріальну, технічну та ремонтну бази підприємства. Також, в населених пунктах, де підприємство надає послуги, майже повністю було

знищено інфраструктуру. Спостерігалась значна розгерметизація мереж водопостачання та відведення [13].

Значно постраждала найбільша станція очищення та знезалізнення води в м. Ірпінь на території насосної місцевої станції, що по вул. Чехова.

На сьогоднішній день, доступ до послуг водопостачання та -відведення, що було однією з ключових проблем Ірпінської громади, який безпосередньо постраждав від військових дій, вже вирішено, але у зв'язку зі стрімким зростанням кількості населення, що повертається та внутрішньо переміщених осіб, об'єми використання води суттєво зростають.

В результаті бойових дій, бомбардувань, розриву снарядів, пожеж та вибухових хвиль березня 2022 року руйнувань та пошкоджень різного ступеня зазнали практично усі заклади освіти міста Ірпеня:

- СЗШ № 1 пошкоджені стіни, покрівля, вікна, вхідні та деякі двері в кабінети, велика спортивна зала, актовий зал, спортивний майданчик, бігові доріжки, електричні мережі, систему відеонагляду;

- внаслідок постійних тривалих обстрілів ліцею № 3, у ньому сталася пожежа. Результатом є зруйнована покрівля, зруйновано зовнішні та внутрішні стіни 2-го та 3-го поверхів початкової школи. Частково вигорів 2-й поверх, пошкоджено перекриття на 2-му та 3-му поверхах, пошкоджено близько 90 % вікон та дверей. Загалом пошкодження та руйнування закладу становлять близько 85 %;

- СЗШ № 12 майже 50 % приміщень пошкоджено – фасад, стіни, усі вікна та рами, усі двері, спортивна зала, спортивний майданчик, паркан, електричні мережі;

- ЗШ № 17-35 % приміщень пошкоджено, а саме: фасад, покрівлю, вікна та шибки, майже усі двері, великий та малий спортивні зали, актовий зал, спортивний майданчик, паркан, електричні мережі, систему відеонагляду тощо.

З 24 лютого 2022 р. зруйновано 53 % всіх соціальних та спортивних об'єктів міста. Через бойові дії в місті пошкоджено, або зруйновано 26 приміщень освітніх установ. Вщент зруйновані корпуси Ірпінського ліцею № 3,

де займалися спортом сотні дітей з 4 ДЮСШ та десятка спортивних гуртків з єдиноборств, футболу, тенісу, баскетболу та інших видів спорту. Після місяця окупації міста Ірпінь, була пошкоджена і головна спортивна школа міста. Один з корпусів ДЮСШ залишився без стелі, повністю вигоріла середина будівлі. Значних руйнувань зазнав стадіон «Чемпіон» – знищено поле, трибуни та підтрибунні приміщення. По спорткомплексу університету ДФС України було влучання – в трибуни та підтрибунні приміщення, пошкоджено місця для глядачів, вибиті вікна, покриття та газон футбольного поля.

Інфраструктура Ірпінської міської територіальної громади зазнала значних руйнувань внаслідок агресії російської федерації. Значною мірою постраждали промислові підприємства, що розташовані на території громади.

Економічний потенціал промисловості в Ірпінській міській територіальній громаді був складений переважно з невеликих галузей, таких як обробна промисловість, виробництво гумових та пластмасових виробів, хімічна промисловість, виробництво меблів, а також виробництво будматеріалів та інших неметалевих виробів. Також в місті діяла галузь з виробництва і розподілення електроенергії, газу та води.

Промисловий сектор більшістю складався з приватних підприємств, які становили приблизно 95% від загального обсягу промислового виробництва. Найбільші промислові підприємства на території Ірпінської міської територіальної громади, які зруйновані внаслідок збройної агресії російської федерації, а саме:

ТОВ «НВО «Екософт» було зруйновано повністю: 1) виробничо-складська будівля з вбудованими адміністративно-побутовими приміщеннями, загальною площею 2940,3 м²; 2) виробничо-складські приміщення 3144,1 м². Зруйновано частково – нежитлове приміщення площею 1 116,9 м²). До воєнного стану на підприємстві працювало біля 320 працівників, після зниження виробничих та складських приміщень, звільнилося близько 80-100 працівників.

На даний час працюють над відновленням виробництва та повернення працівників по мірі необхідності.

- ТОВ «Планета Пластик» – зруйновано повністю. На даний час роблять усе можливе задля відновлення виробництва та повернення працівників по мірі необхідності.
- ТОВ "Трансавтосервіс" – пошкоджено частково, працюють над відновленням.

На території міста Ірпінь повністю зруйновано усі складські приміщення, де перебувала значна кількість суб'єктів господарювання, які займалися деревообробкою, виробництвом меблів, виробництвом металопластикових вікон, металообробкою тощо. Зруйновані не тільки приміщення, а й виробниче обладнання, знищено матеріали [25].

В Ірпінській міській територіальній громаді працюють чотири ринки, з яких два є змішаними і два непродовольчими (один речовий і один будівельно-господарський). Крім того, в місті Ірпінь є торговельна площа для продажу домашньо-споживчих товарів, яка створює цивілізовані умови для підприємців. Ця площа обладнана прилавками та лавками загальною довжиною до 70 метрів, що дозволяє розмістити близько 50 осіб. Таким чином, в Ірпені діє унікальний для Київщини об'єкт такого типу.

На жаль, після вторгнення російських військ суттєво постраждали оптова та роздрібна торгівля, а також промисловість. Було пошкоджено ринки, торговельні приміщення та промислові підприємства. Крім того, зруйнувалися ланцюги постачання продукції, значно обмежилася логістика, втрачено ринки збуту, а купівельна спроможність населення знизилася. Через ворожі обстріли виник дефіцит придатних складських приміщень для зберігання продукції. Попри державне регулювання, ціни на продукти та лікарські засоби значно зросли.

У третій декаді березня російські війська відступили з Київської області. Майже одразу було розпочато відновлення роботи роздрібних торгових мереж. Цей сектор є одним із найважливіших у сфері товарного обігу і є основною ланкою у створенні конкурентного середовища в місті Ірпінь. Зараз, оскільки значна кількість мешканців повертається до міста, зростає попит на продовольчі

товари. Ремонт пошкоджених доріг у передмісті дозволив відновити розірвані ланцюги постачання, що сприяло відновленню роботи підприємств харчової промисловості.

Місто володіє комунальними дорогами площею 1320 тис. квадратних метрів, які загалом простягаються на 132 кілометри (включаючи 110 кілометрів з твердим покриттям), а також має 41 кілометр тротуарів і пішохідних доріжок з твердим покриттям. Велика частина існуючих доріг не відповідає сучасним нормативним вимогам, а стан дорожнього покриття в значній мірі погіршився через військові дії, які відбувались на території Ірпінської міської територіальної громади. Протягом 2 кварталу 2022 року після деокупації Ірпінської МТГ проведено ремонт доріг на 1000 тис. м² задля усунення ям [25].

В Ірпені триває відновлення будинків за програмою «ВідновиДІМ», яку впроваджує Фонд енергоефективності у співпраці з International Finance Corporation (IFC). Одним із таких будинків є ОСББ «Тургенівська, 66-Б». Під час обстрілів у цей будинок влучив снаряд, що спричинило пожежу на четвертому поверсі та мансардному рівні, знищило дах і пошкодило перекриття верхніх поверхів та фасад. Наразі вже відновлено 70% покрівлі даху та 90% фасаду, наступним етапом буде ремонт інженерних систем.

Загалом від Ірпеня до Фонду енергоефективності надійшло 63 заявки на участь у програмі «ВідновиДІМ». У рамках цієї програми в місті вже повністю відновлено п'ять дев'ятиповерхівок. Ще 21 будинок у рамках програми «ВідновиДІМ» перебуває у процесі активного відновлення.

В Ірпені триває капітальний ремонт даху житлового багатоповерхового будинку на вулиці Котляревського, 52-А, який постраждав під час повномасштабного вторгнення російських військ. Замість пошкоджених бетонних плит і перекриттів встановлюють нові.

Проект реалізується завдяки фінансовій підтримці благодійної організації «ADRA Ukraine». За участі Українського гуманітарного фонду (UHF), «ADRA Ukraine» відремонтує 11 багатоквартирних будинків Ірпінської громади, які

знали руйнувань через російські обстріли. Це передбачено меморандумом про співпрацю між Ірпінською міською радою та благодійною організацією.

Станом на сьогодні завершено роботи за адресами:

- вул. Київська, 28-е;
- вул. Покровська, 13;
- вул. Миру, 3-Б [37].

Таким чином, не зважаючи на усі руйнівні наслідки, які були завдані містам Буча та Ірпінь через військову агресію РФ проти України, вони поступово відновлюють свій економічний та демографічний потенціал. Місяць окупації російськими військами завдав значної шкоди інфраструктурі цих міст, а більша частина населення вимушена була покинути власні домівки.

Однак, після деокупації ці міста швидко почали відновлюватись. Завдяки державній та міжнародній підтримці, пошкоджені об'єкти житлової, соціальної та транспортної інфраструктури у більшій частині були відновлені, а зменшення корінного населення Бучі та Ірпеня компенсувалось напливом внутрішньо переміщених осіб з інших регіонів України.

ВИСНОВКИ

1. Просторове планування виступає ключовим інструментом для розвитку великих міських територій (агломерацій), зосереджуючись на досягненні високого рівня суспільної згоди шляхом розвитку ефективних транспортних систем, телекомунікаційних мереж, а також відновлення інфраструктури проблемних зон і міст. Водночас, просторове планування є важливою сферою для територіального співробітництва та торгівлі між сусідніми містами і територіями. Об'єднувальний характер просторового планування створює умови для узгодження різних галузевих стратегій (програм) з потенціалом розвитку самих міст.

2. У роботі виявлені та проаналізовані теоретико-методологічні основи просторового розвитку міських територій, зокрема розкриті суть, значення та роль міських територій, історія просторового розвитку міських територій, методи та методика дослідження. При дослідженні просторового розвитку міст Буча та Ірпінь ми використовували 3 групи методів: 1) філософські (діалектичний метод); 2) загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, статистичний методи); 3) спеціально-наукові методи (історико-географічний, порівняльно-географічний, районування тощо).

3. У роботі виявлені основні чинники просторового розвитку міст Буча та Ірпінь: природно-ресурсні, транспортно-географічні, демографічні, екологічні, інфраструктурні, виробничо-промислові, фінансово-економічні, військово-політичні, регуляторні, громадської, культурної та соціальної діяльності, техніко-технологічні, ринкові та інвестиційні, продовольчої безпеки, інформаційні, інституціональні, розвиткові, соціальні, територіальні, інклюзивні.

4. Просторовий підхід на різних рівнях управління (державному, регіональному та локальному) застосовується для реалізації політики раціонального використання міських ресурсів, створення нових центрів економічної активності, забезпечення сталого відтворення ресурсів, включаючи

середовище проживання та людський потенціал, з використанням інструментів планування. Просторове планування, як важлива складова методичного забезпечення реалізації політики просторового розвитку, передбачає об'єднання потенціалів міських та прилеглих територій через програмні та проектні заходи. Воно дозволяє моделювати майбутній стан міських систем, транспортних та телекомунікаційних мереж, оцінювати перспективи створення нових сфер територіального співробітництва та узгодження галузевих стратегій з потенціалом розвитку міст.

5. З початком повномасштабної військової агресії російської федерації проти України, чисельність Бучанської МТГ та міста Буча, зокрема, суттєво зменшилась. Однак відтік корінного населення частково компенсувався внутрішньо переселеними особами, які прибули з окупованих територій.

Незважаючи на значне зменшення кількості населення під час окупації міста Ірпінь та інших населених пунктів Ірпінської ТГ в лютому-березні 2022 року, середньорічна чисельність наявного населення збільшилась в Ірпінській МТГ до 92,6 тис. осіб в 2024 та прогнозується зростання до 95,8 тис. осіб в 2026 році.

6. Станом на 10.04.2012 року на території Бучанської міської об'єднаної територіальної громади було зареєстровано 2304 суб'єкти підприємницької діяльності. З них 498 були саме юридичними особами, а інші 1806 зареєстровані фізичними особами-підприємцями. Малі та середні підприємства на території Бучанської ОТГ складають 99,9% від загальної кількості економічно активних підприємств міста. На середніх і малих підприємствах зайнято 75,5% найманих працівників усіх суб'єктів господарської діяльності міста. Малі підприємства становлять 99,2% від загальної кількості економічно активних підприємств міста. До найбільших підприємств міста належать: ТОВ НВП "Мадек", ПП «Деліція», ДП «Птем-Інжиніринг», ПрАТ «Меліоратор» та інші. За даними ГУ ДПС у Київській області, у 2020 році в Ірпінській міській територіальній громаді було зареєстровано 12 691 суб'єкт малого підприємництва – платників податків (з них 7 288 – фізичні особи-підприємці; 4 617 – юридичні особи). У порівнянні

з аналогічним періодом минулого року кількість малих та середніх підприємств зросла на 6,6% (786 одиниць).

Найбільші промислові підприємства на території Ірпінської міської територіальної громади включають: ПП «Комінвент плюс», ТОВ «Натур+», ТОВ «НВО «Екософт», ТОВ «Планета пластик», ТОВ «Рубіж», ТОВ «Автобансервіс», ТОВ «Крохмалепродукти України».

На сільських територіях підприємницька діяльність переважно охоплює сфери сільського господарства, мисливства і рибництва, обробки металевих відходів та брухту, а також торгівлі та побутового обслуговування.

7. До початку повномасштабної військової агресії РФ проти України У Бучанській міській об'єднаній територіальній громаді діяли 11 закладів дошкільної освіти комбінованого типу комунальної форми власності, з яких один входив до складу навчально-виховного комплексу (НВК). У всіх закладах дошкільної освіти була організована інклюзивна форма навчання, функціонували 10 інклюзивних груп. Загалом у закладах дошкільної освіти було 114 груп, серед них 19 логопедичних, 2 офтальмологічні та 8 груп з режимом короткотривалого перебування.

У системі освіти Ірпінської міської територіальної громади функціонувало 29 закладів та установ комунальної форми власності:

- 10 закладів загальної середньої освіти;
- 13 закладів дошкільної освіти;
- 3 заклади позашкільної освіти: Ірпінський центр позашкільної освіти, позашкільне відділення Ірпінської гімназії “Освіта” та Ірпінський міжшкільний ресурсний центр;
- Дитячо-юнацька спортивна школа;
- Інклюзивно-ресурсний центр Ірпінської міської ради;
- Центр професійного розвитку педагогічних працівників Ірпінської міської ради та 28 приватних закладів освіти, що мають ліцензію (11 закладів загальної середньої освіти і 16 закладів дошкільної освіти).

8. З перших днів повномасштабного вторгнення рф в Україну значна кількість підприємств Бучанської та Ірпінської міських територіальних громад зазнала серйозних втрат через бойові дії. Було знищено обладнання, складські приміщення, виробничі лінії, комунікаційні мережі, транспортні засоби; також відбулися розкрадання товарно-матеріальних цінностей та замінування територій підприємств.

У результаті бойових дій на території Київщини економіка підприємств Бучанської та Ірпінської міських територіальних громад зазнала значних втрат. Багато підприємств опинилися в зонах активних бойових дій і були змушені припинити роботу. Навіть ті, що знаходилися далі від обстрілів, відчули серйозні економічні труднощі через проблеми з логістикою, нестачу сировини та кадрів. Повномасштабна війна проти України у 2022 році спричинила негативні тенденції у розвитку промисловості через різні дестабілізаційні фактори. Проблеми з логістикою, обмежені можливості експорту та імпорту, падіння попиту на продукцію, скорочення замовлень через військові дії, несприятлива цінова кон'юнктура на зовнішніх ринках, складнощі з постачанням сировини, висока собівартість виробництва, зростання цін на вантажні залізничні перевезення та енергоносії, значні курсові коливання – усі ці фактори негативно впливають на можливість здійснення виробничої діяльності та експортно-імпортних операцій підприємствами промислового комплексу громад.

9. Незважаючи на руйнівні наслідки, завдані повномасштабною військовою агресією російської федерації проти України, міста Буча та Ірпінь мають багато перспектив стосовно розвитку міських територій. Починаючи з сприятливих природних умов, географічного положення, закінчуючи сучасною містобудівною політикою та новими концепціями розвитку, міста Буча та Ірпінь стають все більш перспективними з точки зору просторового розвитку. Проекти та концепції, які були розроблені для майбутнього розвитку міст, втілюються в життя за допомогою активної громади та населення, а також значній підтримці з боку держави та міжнародних донорів. Перспективою просторового розвитку міст Буча та Ірпінь є ревіталізація існуючих закинутих

виробничих територій та інших зон. Тісний зв'язок з столицею України за допомогою різноманітних транспортних сполучень є розвитку для Бучі та Ірпеню та їх територіальних громад. Оновлення та створення нової інфраструктури за засадами сталого розвитку, міжнародне співробітництво, підтримка громадських організацій, підвищення рівня свідомості населення, охорона природи та історико-культурної спадщини – все це буде сприяти просторовому розвитку даної території, її раціональному використанню та підвищенню рівня громадського комфорту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бульда С. О. Фактори впливу на формування і використання ресурсного потенціалу регіону. Наукові праці МАУП. 2011. Вип. 3 (30). С. 97–102.
2. Боголюбов В. І., Попов Ю. С. Розвиток великих міст за умов перехідної економіки. Системний підхід. К.: Едиторіал, 2000. 328 с.
3. Буча. Історія становлення міста, 2024, Правда Ірпеня. URL: <https://irpin.news/bucha-istoriya-stanovlennya-mista/> (дата звернення 01.03.2024).
4. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад : навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування / Асоціація міст України. Київ : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>.
5. Високовський О. Теоретичні моделі просторової організації міста та можливі стратегії розвитку міст у сучасних умовах // Міське управління. 1998. № 1. С. 4-11.
6. Внесення змін до генерального плану м. Буча Київської області, 2021. URL: <https://bucha-rada.gov.ua> (дата звернення 30.05.2024).
7. Гладка Л. І., Тіюццо А. П. Фактори впливу на соціальноекономічний розвиток регіонів. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45714/08-Gladka.pdf?sequence=1>.
8. Дегтярєва І. О. Конкурентоспроможність регіону: стратегічні пріоритети та механізми державного управління : монографія. Київ : НАДУ, 2012. 368 с.
9. Дунаєв І.В. Ключові засади політики просторового планування та модернізації регіональних економік у Європейському Союзі // Перспективи науки та освіти. 2014. № 2(8). С. 222-228.
10. Індекс інвестиційної привабливості України. Європейська Бізнес Асоціація, 2024. URL: <https://eba.com.ua/kilkist-seo-yaki-vvazhayut-vygidnymu-investytsiyi-v-ukrayinu-zrosla-majzhe-vdvichi-z-2022-roku/>.

11. Кизим М. О., Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Чинники просторового розвитку територіальних громад у системі публічного управління територіями. Проблеми економіки, 2022, Вип. № 2 (52). С. 83-92. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-83-92>.
12. Комунальне підприємство «Управління житлово-комунального господарства «Ірпін» Ірпінської міської ради. Офіційний сайт КП УЖКГ «Ірпін», 2024. URL: <https://uzhkh-irpin.org.ua/>.
13. КП «Ірпінводоканал» Ірпінської міської ради. Офіційний сайт КП «Ірпінводоканал», 2024. URL: <http://www.vodokanal-irpen.com.ua/>.
14. КПП «Теплоенергопостач» Ірпінської міської ради. Офіційний сайт КПП «Теплоенергопостач», 2024. URL: <https://tep-irpin.org.ua/>.
15. Куйбіда В. С. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи: збірник нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів з питань регіонального розвитку та просторового планування / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. К.: Видавництво «Крамар», 2009. 176 с.
16. Методичні рекомендації щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Затверджені Наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30 березня 2016 року №75. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>.
17. Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні EuropeAid/132810/C/SER/UA. 55 с. URL : http://surdp.eu/uploads/files/SP_OT_G_Methodology_UA.pdf.
18. Місто Буча: історія заснування, розвитку та війни, 2024, Kashtan Media. URL: <https://kashtan.media/bucha/> (дата звернення 01.03.2024).
19. Місто Ірпін // Ірпінська міська рада. URL: <https://imr.gov.ua/misto-irpin/> (дата звернення 01.03.2024).

20. Омеядов А.С. Принципи територіального планування їхньої реалізації в Європейському Союзі // Чорноморський регіон. 2014. № 1(19). С. 137-148.
21. Оновлення генерального плану м. Ірпінь Київської області, 2018. URL: <http://kyiv-landuse.com> (дата звернення 30.05.2024).
22. Планування розвитку територіальних громад: навч. посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко; Асоціація міст України. К.: ТОВ «Підприємство «Ві ен ей», 2015. 256 с.
23. Показники соціально-економічного розвитку Бучанської міської територіальної громади у 2021 році та прогноз на 2022 рік. Бучанська міська рада. Офіційний сайт Бучанської міської ради, 2024. URL: <https://www.buchan-gada.gov.ua/> (дата звернення 01.03.2024).
24. Про віднесення селища міського типу Буча Ірпінської міської ради Київської області до категорії міст обласного значення: Постанова Верховної Ради України № 3434-IV від 09.02.2006. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 14, ст.125.
25. Про підсумки виконання Програми соціально-економічного та культурного розвитку Ірпінської міської територіальної громади на 2022 рік та основні напрями розвитку на 2023-2024 роки за I півріччя 2022 року. Рішення двадцять третьої сесії восьмого скликання Ірпінської міської ради №2171-23-VIII від 22 серпня 2022 року. Ірпінська міська рада. Офіційний сайт, 2024. URL: <https://imr.gov.ua/es-rishennia-2171-23-viii/> (дата звернення 10.03.2024).
26. Про присвоєння почесної відзнаки «Місто-герой України»: Указ президента України №164/2022 від 24.03.2022. Президент України, Офіційне інтернет - представництво URL: <https://president.gov.ua/documents/1642022-41797> (дата звернення 25.03.2024).
27. Про Програму соціально-економічного та культурного розвитку Ірпінської міської територіальної громади на 2024 рік та основні напрями розвитку на 2025-2026 роки. Рішення сесії Ірпінської міської ради №2828-36-VIII від 23.11.2023 року. Ірпінська міська рада. Офіційний сайт, 2024. URL: <https://imr.gov.ua/rishennya-sesiyi-irpinskoyi-miskoyi-rady-2828-36-viii-vid-23->

- 11-2023-roku-pro-programu-sotsialno-ekonomichnogo-ta-kulturnogo-rozvytku-irpinskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gromady-na-2024-rik-ta-osnovni-n/.
28. Програма «ВідновиДІМ». Фонд Енергоефективності, офіційний сайт, 2024. URL: <https://eefund.org.ua/recovery/>.
29. Програма соціально-економічного розвитку Бучанської міської територіальної громади на 2023 рік. Бучанська міська рада. Офіційний сайт Бучанської міської ради, 2024. URL: <https://www.bucha-rada.gov.ua/> (дата звернення 01.03.2024).
30. Регіонально-адміністративний менеджмент : навч. посіб. / за ред. В. Г. Воронкової. Київ : ВД «Професіонал», 2010. 352 с.
31. Сайт міста Буча, 2024, Бучанський Інтернет сайт. URL: www.bucha.com.ua (дата звернення 01.03.2024).
32. Стратегія розвитку Бучанської міської об'єднаної територіальної громади на період до 2029 року. Бучанська міська рада. Офіційний сайт Бучанської міської ради, 2024. URL: <https://www.bucha-rada.gov.ua/content/strategiya-rozvytku-buchanskoyi-miskoyi-obyednanoyi-terytorialnoyi-gromady-na-period-do-2029-roku>.
33. Стратегія розвитку Ірпінської міської територіальної громади на 2022-2032 роки. Ірпінська міська рада. Офіційний сайт, 2024. URL: <https://imr.gov.ua/strategy-2022-2032/> (дата звернення 05.03.2024).
34. Холявко С. І. Шведська модель просторового планування: функції, проблеми та рішення / С. І. Холявко // *Вісник Львівського Національного Університету ім. І. Франка*. 2014. Вип. 7. С. 159-168.
35. Чувікіна Н.В. Формування принципів планування розвитку міських територій та агломерацій (просторовий підхід) // Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 8. 2015. С. 818-823.
36. Якимчук А. Ю. Просторове планування територій у системі державного управління / А. Ю. Якимчук // Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних

- територіальних громад: матеріали I Міжнародної науково-методичної конференції. – Рівне: Волинські обереги, 2017. С. 138-140.
37. ADRA Ukraine. ADRA International, офіційний сайт 2024. URL: <https://www.adra.ua/>.
38. Global indicator framework for the Sustainable Development Goals and targets of the 2030 Agenda for Sustainable Development. Annex to the Resolution adopted by the United Nations General Assembly on 6 July 2017. Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development, 2017. – 25 p.
39. Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies. – New York: United Nations, 2001. 323 p.
40. Kłosowski W. Wyspy Szans: jak budować strategie rozwoju lokalnego / W. Kłosowski, Ja. Warda. – Bielsko-Biała: Stowarzyszenie "Wyspa Szans", 2001. 339 str.

ДОДАТКИ

Додаток Г

Зразок анкети, що використовувався для опитування населення м. Буча щодо просторового розвитку

Анкета

1. Стать:

чол. жін.

2. Вік:

менше 18 18-35. 35-60 60 і вище

3. Ваш рівень освіти:

середня або неповна середня незакінчена вища вища

науковий ступінь

4. Ваш соціальний статус:

працюючий/повна зайнятість працюючий/неповна зайнятість

працюю сам на себе зайнятий домашнім господарством

непрацюючий пенсіонер безробітний, тимчасово не працюю

студент інше: _____

5. Сектор зайнятості:

органи державної влади та органи місцевого самоврядування

правоохоронні органи, дорожня поліція

фінанси і страхова діяльність

освіта, наука, культура, охорона здоров'я

промисловість, будівництво, транспорт, зв'язок

сільське господарство

торгівля та сфера послуг

інше: _____

6. Чи володієте Ви автомобілем?

Так Ні

